

ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในประเทศไทย*

SMEs Entrepreneurs in Vietnam

หงษ์ฟ้า ทรัพย์บุญเรือง**

(Hongpha Subboonrueng)

บทคัดย่อ

ภายหลังวิกฤติการณ์การเงินเอเชีย (Asian financial crisis) หลาย ๆ ประเทศในภูมิภาคเอเชียประสบกับปัญหาเศรษฐกิจ เกิดปัญหาการว่างงาน และความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจชะงักงัน แต่วิกฤติเศรษฐกิจนี้ได้กระตุ้นให้ประเทศต่าง ๆ เห็นความสำคัญต่อการพัฒนาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เนื่องจากธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความยืดหยุ่นในการดำเนินการสูง มีประสิทธิภาพต่อการขยายตัวการผลิตภายในประเทศ และสามารถดูดซับแรงงานจำนวนมากได้

บทความนี้จะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย และแนวทงนโยบายรัฐบาลเวียดนามต่อการพัฒนาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งกล่าวถึงความได้เปรียบและอุปสรรคต่อความเจริญเติบโตของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของเวียดนาม

เมื่อปี 2529 เวียดนามได้ปฏิรูประบบเศรษฐกิจภายใต้นโยบายโดย โมย (Doi Moi) ซึ่งนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจแบบการวางแผนจากส่วนกลางมาเป็นระบบเศรษฐกิจที่ใช้กลไกตลาดและความมีกรรมสิทธิ์ นโยบายดังกล่าวมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่อเศรษฐกิจเวียดนามที่สำคัญอยู่สี่ประการ คือ (1) เพิ่มอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (2) ลดปัญหาเงินเฟ้อที่รุนแรง (3) กระตุ้นการเกิดจำนวนผู้ประกอบการเอกชน และ (4) ลดอัตราความยากจนของประชากรได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ แนวโน้มโครงสร้างทางเศรษฐกิจของเวียดนามมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด นั่นคือ สัดส่วนภาคเกษตรกรรมจะมีขนาดลดลง ส่วนภาคอุตสาหกรรมและบริการมีแนวโน้มจะมีบทบาทมากขึ้นต่อเศรษฐกิจเวียดนาม ซึ่งผลการเปลี่ยนแปลงน่าจะมีสาเหตุที่สำคัญ คือ การลงทุนจากต่างประเทศ และอัตราการเติบโตสินค้าส่งออกภาคอุตสาหกรรม

ในปัจจุบัน เวียดนามได้พัฒนาเศรษฐกิจตนเองมาในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญ หรือเป็นช่วงรอยต่อการพัฒนาประเทศไปสู่ประเทศอุตสาหกรรม แต่แนวโน้มปัญหาการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรอาจจะส่งผลกระทบต่อขั้นตอนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเวียดนามได้ เนื่องจากมีการคาดการณ์ว่า จำนวนแรงงานใหม่จะเพิ่มขึ้นปีละ 1.33 ล้านคน (หรือ เพิ่มขึ้น 20 ล้านคน) ในช่วงปี พ.ศ. 2539-53 (Lai, 1999) แม้ว่าเงินลงทุนจากต่างประเทศจะสามารถช่วยเพิ่มการจ้างงานภายในประเทศไทยได้ แต่เท่าที่ผ่านมา เงินลงทุนจากต่างประเทศมิได้เอื้อประโยชน์ต่อการดูดซับ

* ผู้เขียนงานวิจัยคือ รศ.หงษ์ฟ้า ทรัพย์บุญเรือง และ อลงกรณ์ ธนศรีธัญญากุล ผู้ช่วยวิจัย

** รองศาสตราจารย์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

แรงงานส่วนเกินได้มากนัก ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นเหตุผลหลักที่ว่า ธุรกิจ SMEs จึงควรได้รับการพัฒนาและส่งเสริมอย่างยั่งยืนในประเทศเวียดนาม

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะผู้ประกอบการเอกชนในเวียดนามแล้ว ผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs มีจำนวนมากถึงร้อยละ 93 ของจำนวนธุรกิจทั้งหมด และผู้ประกอบการธุรกิจขนาดใหญ่มีจำนวนไม่มาก (Vinh, 1999) ในภาพรวมแล้ว ธุรกิจ SMEs มีอัตราการเติบโตมาโดยตลอด แต่ภายหลังเกิดวิกฤติเศรษฐกิจและการเงินในภูมิภาค ก็ส่งผลให้อัตราการเติบโตของ SMEs ลดลงอย่างรวดเร็ว แม้ว่าภาครัฐจะเริ่มสนับสนุนธุรกิจ SMEs เพิ่มมากกว่าก่อน แต่การพัฒนา SMEs ในเวียดนามยังคงห่างไกลระดับที่เหมาะสม เนื่องจากธุรกิจ SMEs ยังไม่ได้ให้ผลเชิงบวกต่อเศรษฐกิจมากนัก

ในระยะเริ่มแรกนั้น ผู้ประกอบการเวียดนามจะอาศัยเงินทุนของตนเอง ครอบครัวและเพื่อนเป็นหลักในการก่อตั้งกิจการของตนเอง อย่างไรก็ตาม แนวโน้มการพึ่งพาเงินทุนจากครอบครัวและเพื่อนไม่ได้ลดลงมาเลย เนื่องจากความลำเอียงต่อการให้เครดิตเงินกู้ระหว่างกิจการรัฐและเอกชน และผลสำรวจของ (Nguyen, 2003) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินกิจการมากที่สุด คือ เงินทุน รองลงมา คือ ประสิทธิภาพการดำเนินงาน ระดับการศึกษา และโอกาสที่ได้รับ (ตามลำดับ) และงานศึกษาดังกล่าวยังพบว่า แม้ว่ารัฐบาลเวียดนามได้ส่งเสริมให้การจัดตั้งกิจการของคนเวียดนามรุ่นใหม่ แต่คนเวียดนามยังมีความลังเลในการเริ่มกิจการตนเองอยู่ ทั้ง ๆ ที่พวกเขามีโอกาสที่จะร่ำรวยได้จากกิจการของพวกเขา

แหล่งที่ตั้งและลงทุนของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมไม่ได้กระจายตัวอยู่ทั่วประเทศ แต่ค่อนข้างกระจุกตัวในเขตใจกลางเมือง โดยเฉพาะเขตเมืองใหญ่ อาทิ เช่น ฮานอย และโฮจิมินห์ ซิตี้ ภายหลังปี พ.ศ. 2540 ธุรกิจ SMEs ในภาคบริการมีศักยภาพรองรับจำนวนแรงงานใหม่ ๆ ที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีได้มากที่สุด ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมและก่อสร้างเพิ่มขึ้นไม่มากนัก สิ่งนี้ชี้ให้เห็น ธุรกิจภาคบริการยังมีศักยภาพในการพัฒนาอยู่มาก โดยเฉพาะธุรกิจการท่องเที่ยว เนื่องจากเวียดนามยังมิได้เปิดแหล่งท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างเต็มที่ แต่ธุรกิจภาคอุตสาหกรรมและก่อสร้างก็มีศักยภาพเติบโตได้เช่นกัน เนื่องจากหลังปี พ.ศ. 2546 เงินลงทุนจากต่างประเทศและอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจเวียดนามก็เริ่มเพิ่มมากขึ้นกว่าก่อน

ในปัจจุบัน ธุรกิจ SMEs ยังมีบทบาทต่อการผลิตในภาคอุตสาหกรรมและการส่งออกค่อนข้างน้อย และการลงทุนจากต่างประเทศที่ผ่านมาก็ยังไม่ช่วยส่งเสริมความเจริญเติบโตของธุรกิจ SMEs เลย เนื่องจากเงินลงทุนส่วนใหญ่จะเข้าไปสู่ภาคอุตสาหกรรมหนัก ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากน้ำมัน และอสังหาริมทรัพย์เป็นหลัก

หากมองภาพรวมแล้ว ธุรกิจ SMEs มีศักยภาพในการพัฒนาและเจริญเติบโตได้ในอนาคตเนื่องจากเวียดนามมีข้อได้เปรียบในหลายด้าน อาทิ เช่น ค่าจ้างแรงงานที่ต่ำ สิทธิพิเศษทางการค้า (GSP) เงินลงทุนจากต่างประเทศที่เพิ่มมากขึ้น และความซื่อสัตย์และอดทนของผู้ประกอบการเอกชน แต่ธุรกิจ SMEs ก็ยังมีอุปสรรคต่าง ๆ อันได้แก่ ปัจจัยด้านแหล่งทุน การขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ข้อจำกัดทางด้านเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสาร และระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานที่ไม่มีประสิทธิภาพ โดยสรุปแล้ว เวียดนามมีทั้งปัจจัยทั้งทางบวกและลบต่อการพัฒนาธุรกิจ SMEs ภายในประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม แผนนโยบายรัฐบาลในช่วงปี พ.ศ. 2544 - 53 น่าจะส่งผลดีต่อการส่งเสริมผู้ประกอบการและธุรกิจ SMEs ในภาคอุตสาหกรรมและบริการมากขึ้นในอนาคต

คำสำคัญ: เศรษฐกิจเวียดนาม การลงทุนจากต่างประเทศ วิกฤติการณ์การเงินเอเชีย ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม นโยบายโตย-โมย(Doi Moi)

Abstract

The Asian financial crisis, in 1977, has had influence on economic growth and employment level in Asian countries. This crisis caused a lot of enterprises in industrial and service sectors shut down in many countries in Asia. However, the lesson from economic breakdown in Asia urges the formation of policies facilitating the investment of small and medium-scale businesses to expand their production and activities in many countries. Indeed, SMEs are criticized for being flexible, adaptable and highly effective because this type of business requires small investment and a quick return of the capital.

This article aims to indicate the importance of SME enterprises in Vietnam, the government policies in SME sector, and the advantage and obstruction in promoting SMEs in Vietnam.

In 1986, Vietnam launched the economic reform policy (called "Doi Moi"). This policy was beginning of transform a central planning system into a market system. Additionally, the policy had noticeably contributed to Vietnamese economy; (i) increased GDP growth rate, (ii) reduced the higher inflation, (iii) encouraged new private enterprises, and (iv) reduced the poverty rate. Moreover, the policy had adjusted national economic structure. There has been a steady decrease in agricultural share in GDP but increase in industrial and service sectors. This pattern is probably caused by the foreign direct investment (FDI) and the growth in national industrial export.

Nowadays, Vietnam has been developed at the stage of developing country into advanced and modern country. However, the high population growth rate may hinder the stage of developing country in Vietnam. In fact, new labor force is expected to increase 1.33 million people per year in 1996-2010 (Lai, 1999). The FDI inflow can actually generate new employment. Nevertheless, in the past, FDI inflow seemed to be little ability of absorb Vietnamese labor. As the result, SME sector should be seriously promoted and supported in Vietnam.

In Vietnam, number of SME enterprises accounted for 93 % of all enterprises and number of large scale enterprises was only 7 percent (Vinh, 1999). Since launched Doi Moi policy, SME sector had been dramatically grown up (in term of number of enterprise and production volume). Until the Asian financial crisis, growth rate in them had been decreased. Even though government has now supported SME sector rather than in the past, the development of SMEs is still far from the optimum level because they have still little contribution to Vietnamese economy (Vinh, 1999).

In the early 2000s, most enterprises had to use their money and friend's loan to establish their business. Now such financial relation still remains due to bias of loan credit between state enterprise and private enterprise (Ronnas, 2001). Nguyen (2003) found that the most important factor of establishing Vietnamese business was capital, followed by business experience, education level, and business

opportunity. This paper also found that some young Vietnamese people still hesitate to establish their business even though they have a chance to achievement.

The location of investment by SME enterprises quite concentrated in central area of big cities, such as Hanoi and Ho Chi Minh City. Since 1997, SMEs in service sector has had labor absorption potential rather than industrial sector. It indicates SME in service sector have the development potential, especially tourism business. However it does not mean that industrial SMEs have not the development potential. Indeed, increasing in FDI inflow, since 2003, may encourage the growth in production of industrial sector.

Now SME sector has insignificant influence on production of industrial sector and national export. And FDI has not encouraged the growth in SME sector because most FDI inflow is in heavy industry, petroleum production, and real estate.

In the future, SME sector has the development potential and could grow up because Vietnam has many advantages; low labor wage, having Generalized System of Preference (GSP), increasing in FDI inflow, and excellent behaviors of enterprise (patience and perseverance). However, there are obstructions in developing SME sectors, for example, lack of capital, business experience restriction, limitation of technology and information, and inefficient public facility. In conclusion, Vietnam has both positive and negative factor in developing SME sectors. According to the national policy plan 2001-2010, some detail of this plan is to support and develop SMEs in Vietnam. Therefore, SMEs enterprises have possibly been grown up in the future.

Keywords: SMEs enterprises in Vietnam, foreign direct investment (FDI), developing country, Doi Moi policy, Vietnamese economy, development potential

ภายหลังวิกฤติการณ์การเงินเอเชีย (Asian financial crisis) หลาย ๆ ประเทศทั่วโลกต่างประสบกับปัญหาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งส่งผลให้ธุรกิจขนาดใหญ่จำนวนมากล้มละลาย อัตราการว่างงานเพิ่มมากขึ้น และความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเกิดชะงักงัน แม้ว่าหลายประเทศต้องการจะผลักดันให้ธุรกิจขนาดใหญ่กลับมาเป็นแรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจที่สำคัญต่อไป แต่ข้อจำกัดต่าง ๆ อันได้แก่ ความขาดแคลนเงินทุน ความสามารถในการแข่งขันการส่งออกที่ลดลง และสภาพเศรษฐกิจภายในประเทศ ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการฟื้นฟูธุรกิจขนาดใหญ่อย่างมาก อย่างไรก็ตาม วิกฤติการณ์การเงินเอเชียก็ได้ให้บทเรียนสำคัญต่อประเทศต่าง ๆ ต่อการเล็งเห็นความสำคัญต่อธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เนื่องจากธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความยืดหยุ่นในการดำเนินกิจการสูง มีประสิทธิภาพต่อการขยายตัวการผลิตภายในประเทศ และสามารถดูดซับแรงงานจำนวนมากได้ ประเทศได้หวั่นนับเป็นประเทศตัวอย่างที่ดีต่อการส่งเสริมการลงทุนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจนมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของได้หวั่น และส่งผลให้วิกฤติการณ์การเงินแทบจะไม่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจได้หวั่นเลย

บทความนี้จะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย และแนวทงนโยบายรัฐบาลเวียดนามต่อการพัฒนาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งกล่าวถึงความได้เปรียบและอุปสรรคต่อความเจริญเติบโตของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของเวียดนาม

บทนำทั่วไป

เมื่อย้อนกลับไปเมื่อปี พ.ศ. 2529 รัฐบาลเวียดนามเริ่มดำเนินนโยบายโดยี โดมัย (Doi Moi) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการปฏิรูปเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเวียดนาม นโยบายโดยี โดมัย นับว่าเป็นจุดเริ่มต้น

ที่สำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจแบบการวางแผนจากส่วนกลางมาเป็นระบบเศรษฐกิจที่ซึกัดไกลตลาดและมีความมีกรรมสิทธิ์ ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างมากมาย และยังเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของเวียดนามเข้ากับเศรษฐกิจโลก

ระบบเศรษฐกิจที่ซึกัดไกลตลาดและระบบกรรมสิทธิ์เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญต่อการเกิดผู้ประกอบการเอกชนเวียดนามจำนวนมาก และช่วยเพิ่มระดับผลผลิตภายในประเทศ กรรมสิทธิ์ถือว่าเป็นแรงจูงใจสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจ เนื่องจากระบบกรรมสิทธิ์รับประกันว่า ผลผลิตและกำไรที่ผู้ประกอบการได้ดำเนินกิจกรรมจะไม่ตกอยู่กับรัฐบาลอีกต่อไป ดังเช่นระบบเศรษฐกิจแบบวางแผนจากส่วนกลาง ซึ่งรัฐเป็นผู้จัดวางแผนและจัดสรรผลผลิตแก่สังคม จึงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อแรงจูงใจในการผลิตของผู้ประกอบการเอกชน (Heberer and Kohl, 1999)

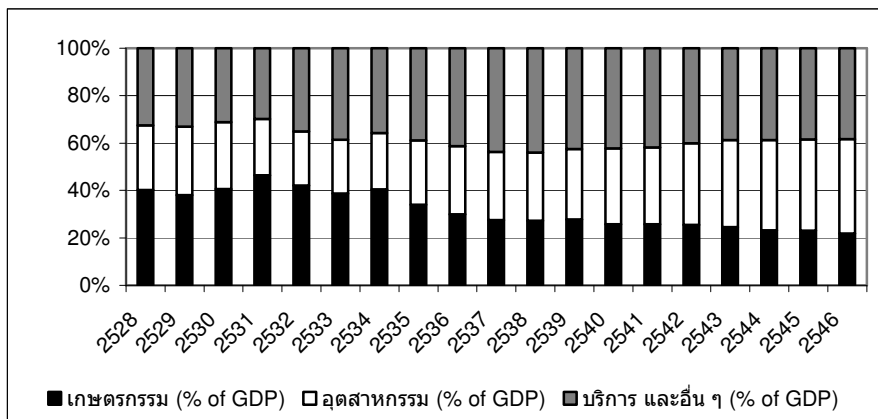
ในภาพรวมแล้ว นโยบายปฏิรูปดังกล่าวสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจได้อย่างน่าทึ่งในช่วง 15 ปีที่ผ่านมา ซึ่งก่อนปี พ.ศ. 2532 เวียดนามเป็นประเทศที่จำเป็นต้องนำเข้าข้าวเพื่อเลี้ยงประชากรเวียดนาม แต่เพียงแค่ 2-3 ปีหลังจากนั้น เวียดนามกลับกลายเป็นผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่เป็นอันดับ 3 ของโลก รองจากไทยและสหรัฐอเมริกา ซึ่งสะท้อนให้เห็นศักยภาพการผลิตภายในประเทศที่แผ่ไปได้เป็นอย่างดี และเมื่อปี พ.ศ. 2529 เวียดนามประสบปัญหาอัตราเงินเฟ้ออย่างรุนแรง โดยมีอัตราเงินเฟ้อสูงถึง 774.7% แต่รัฐบาลเวียดนามก็สามารถลดอัตราเงินเฟ้อเหลือเพียง 6% ในปี พ.ศ. 2539 สุดท้ายความสำเร็จของนโยบายโดยี โดมัยที่ชัดเจน คือการเพิ่มขึ้นของอัตราการเจริญเติบโตผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ซึ่ง ปี พ.ศ. 2529 เวียดนามมีอัตราการเจริญเติบโตของ GDP เพียงร้อยละ 2.79 แต่เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 5.10 ในปี พ.ศ.2533 และช่วงปี พ.ศ.2534-2543 อัตราการเจริญเติบโตโดยเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 7.58

ซึ่งนับว่าอัตราเจริญเติบโตที่ค่อนข้างสูง อย่างไรก็ตาม ผลความสำเร็จข้างต้น ไม่ได้สะท้อนภาพการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจกิจเวียดนามได้ดีนัก จึงจำเป็นต้องกล่าวถึงผลการเปลี่ยนแปลงของ (i) โครงสร้างทางเศรษฐกิจเศรษฐกิจ และ (ii) โครงสร้างการจ้างงาน เพื่อให้มองเห็นแนวทางการพัฒนาที่เกิดจากนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเวียดนามดังกล่าว ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

(i) โครงสร้างทางเศรษฐกิจเวียดนาม (Economic Structure) แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ

เวียดนามและผลของความเชื่อมโยงเศรษฐกิจเวียดนามกับเศรษฐกิจโลก ส่งผลต่อการเพิ่มการลงทุนภายในประเทศ การส่งออกและการนำเข้าสินค้าต่าง ๆ จากทั่วโลก ซึ่งทั้งปัจจัยภายในและภายนอกดังกล่าว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจเวียดนาม อย่างเห็นได้ชัดเจน โดยที่สัดส่วนภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติมีการเปลี่ยนแปลงดัง รูปภาพที่ 1

รูปภาพที่ 1 สัดส่วนภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ ในช่วงปี พ.ศ.2528-2546

แหล่งที่มา: World Development Indicator, UN

จากรูปภาพที่ 1 แนวโน้มโครงสร้างทางเศรษฐกิจของเวียดนามมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด นั่นคือ สัดส่วนภาคเกษตรกรรมจะมีขนาดลดลง ส่วนภาคอุตสาหกรรมและบริการมีแนวโน้มจะมีบทบาทมากขึ้นต่อเศรษฐกิจกิจเวียดนาม โดยที่มีสัดส่วนผลผลิตต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศประเทศเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสามารถเปรียบเทียบความแตกต่างของโครงสร้างทางเศรษฐกิจของเวียดนามในปี พ.ศ. 2533 และ 2543 ได้ ว่า ภาคเกษตรกรรม มีขนาดสัดส่วนผลผลิตต่อ GDP ลดลงจาก 38.74 % ในปี พ.ศ.2533 เป็น 24.53 % ในปี

พ.ศ.2543 ซึ่งคิดเป็นอัตราลดลงถึงเกือบ 37 % สำหรับภาคอุตสาหกรรม มีขนาดสัดส่วนผลผลิตต่อ GDP เพิ่มขึ้นจาก 22.67% ในปี พ.ศ.2533 เป็น 36.73% ในปี พ.ศ.2543 ซึ่งคิดเป็นอัตราเพิ่มขึ้นประมาณ 61 % และภาคการบริการ มีสัดส่วนขนาดผลผลิตต่อ GDP เพิ่มขึ้นจาก 38.59 % ในปี พ.ศ.2533 เป็น 38.73 % ในปี พ.ศ.2543 ซึ่งคิดเป็นอัตราเพิ่มขึ้นประมาณเพียงไม่ถึง 1 % ดังนั้น ภาคเกษตรกรรมจะมีแนวโน้มความสำคัญต่อเศรษฐกิจลดลงจากเดิม ส่วนภาคอุตสาหกรรมและการบริการจะมีแนวโน้มความสำคัญต่อเศรษฐกิจมากขึ้น

ทั้งนี้ ประเด็นที่น่าสังเกตประการหนึ่ง คือ ในช่วงหลังปี พ.ศ.2543 สัดส่วนผลผลิตต่อผลิตภัณฑ์มวลรวม ภายในประเทศ (GDP) ของภาคอุตสาหกรรมและบริการ ค่อนข้างมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันอย่างมาก

ตารางที่ 1 โครงสร้างทางเศรษฐกิจของเวียดนามในช่วงปี พ.ศ.2533 และ 2543-2546

ปี พ.ศ.	สัดส่วนผลผลิตต่อ GDP (%)		
	เกษตรกรรม	อุตสาหกรรม	บริการและอื่น ๆ
2533	38.74	22.67	38.59
2543	24.53	36.73	38.73
2544	23.24	38.13	38.63
2545	23.03	38.49	38.47
2546	21.83	39.95	38.22

แหล่งที่มา: World Development Indicator, UN

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของเวียดนามที่เปลี่ยนแปลงไปน่าจะมีสาเหตุสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ การลงทุนจากต่างประเทศ และการค้าระหว่างประเทศ นับตั้งแต่เวียดนามออกกฎหมายการลงทุนจากต่างประเทศ (The Foreign Investment Law) ในปี พ.ศ. 2530 มีเงินลงทุนจากต่างประเทศไหลเข้ามาในเศรษฐกิจเวียดนามเป็นจำนวนมาก และมีจำนวนเพิ่มขึ้นมาโดยตลอดตั้งแต่ปี พ.ศ.2530 แต่มาลดลงภายหลังเกิดวิกฤตการณ์การเงินเอเชีย (Fujita, 2000) เงินลงทุนจากต่างประเทศส่วนใหญ่จะมาจากประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NICs) ได้แก่ เกาหลีใต้ สิงคโปร์ ไต้หวัน ฮองกง และญี่ปุ่น โดยที่นักลงทุนส่วนใหญ่ค่อนข้างเข้ามาลงทุนในภาคอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่ รองลงมา คือ ภาคการบริการ และภาคการเกษตร (ตามลำดับ)

ในช่วงปี พ.ศ.2535-2540 ปริมาณการส่งออกมีอัตราเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยเท่ากับ 18.8% โดยที่อัตราการเติบโตในการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นมากกว่าสินค้าเกษตร จากตารางที่ 3 จะเปรียบเทียบอัตราการเติบโตการส่งออกสินค้าประเภทต่าง ๆ ซึ่งอัตราการเติบโตของการส่งออกสินค้าจากอุตสาหกรรมเบาเพิ่มขึ้นมากกว่าอัตราการเติบโตของการส่งออกสินค้าภาคเกษตรกรรมอยู่ถึง 4 เท่าตัว แต่สินค้าจากอุตสาหกรรมหนักจะมีอัตราการเติบโตการส่งออกใกล้เคียงกับสินค้าภาคเกษตรกรรม เมื่อมาเปรียบเทียบสัดส่วนของมูลค่าการส่งออกสินค้าระหว่างภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรมแล้ว สัดส่วนการส่งออกของสินค้าภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นจาก 50.6 % ในปี พ.ศ.2535 เป็น 64.7 % ในปี พ.ศ.2540 จึงเห็นได้ว่า บทบาทความสำคัญในการส่งออกของสินค้าภาคอุตสาหกรรมได้ก้าวเข้ามาแทนที่การส่งออกสินค้าภาคเกษตรกรรม

ตารางที่ 2 เงินลงทุนจากต่างประเทศ แยกออกตามสาขาเศรษฐกิจและปีที่ได้รับการอนุมัติ (ค.ศ. 1988-999)
(Million US\$)

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	Total
Agriculture, Forestry Fishery	120	107	51	34	20	43	72	32	51	46	21	1	598
Industry:													
Food and Food Processing	2	10	106	571	199	191	494	580	590	532	100	189	3564
Textiles and Garments	3	18	35	46	111	543	189	446	204	280	53	3	1933
Leather Products	6	0	6	7	31	20	251	21	183	18	28	20	592
Wood Products	0	4	12	15	9	21	10	23	0	15	22	3	134
Sub-total: Light Industries	12	33	159	640	350	776	945	1070	977	844	202	215	6223
Cement, Glass and Non-metal Product	2	2	4	5	338	127	136	603	952	604	40	2	2815
Chemical Industry	3	29	5	8	69	64	145	526	230	358	330	5	1771
Electric, Electronic Products	2	6	10	26	17	207	156	451	195	315	20	10	1417
Machinery	1	17	2	114	140	48	113	614	523	85	101	5	1763
Metal Products	0	0	2	0	6	131	211	293	134	81	74	5	938
Other Industry	1	1	9	6	23	54	62	127	49	144	103	1	579
Sub-total: Heavy Industries	10	56	31	159	593	631	823	2613	2085	1587	668	27	9283
Mining	149	99	181	178	699	163	150	79	145	140	143	0	2125
Services:													
Banking and Finance	0	0	15	0	140	50	45	80	96	17	15	4	463
Construction and Real Estate	18	230	115	421	639	1818	2073	2792	4528	814	1083	83	14614
Telecommunication	39	33	294	37	40	42	77	365	719	749	695	3	3092
Other Services	6	37	4	100	15	347	44	89	268	450	731	47	2136
Total	353	594	849	1570	2497	3868	4230	7120	8869	4647	3558	380	38535

หมายเหตุ: ตัวเลขเงินลงทุนในปี ค.ศ.1999 เป็นตัวเลขเงินลงทุนเพียง 8 เดือน

แหล่งที่มา: Fujita, (2000) pp.46

ตารางที่ 3 สัดส่วนการส่งออกสินค้าแยกออกตามภาคเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2535 และ 2540 (ค.ศ. 1992 และ ค.ศ. 1997)

	อัตราการเติบโต โดยเฉลี่ยในปี 2535 -40 (%)	สัดส่วนต่อภาค การส่งออกในปี 2535 (%)	สัดส่วนต่อภาค การส่งออกในปี 2540 (%)
การส่งออกรวม	18.8	100.0	100.0
เกษตรกรรม	11.1	49.5	35.3
อุตสาหกรรมหนักและเหมืองแร่	12.3	37.0	28.0
อุตสาหกรรมเบา	45.1	13.5	36.7
สิ่งทอและเสื้อผ้า			16.4
รองเท้า			10.6

แหล่งที่มา: Belser (2000) pp.5

โครงสร้างสัดส่วนการส่งออกและลักษณะการลงทุนจากต่างประเทศข้างต้น ส่งผลให้เกิดแรงกระตุ้นต่อการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมอย่างยิ่ง เนื่องจากเวียดนามมีค่าจ้างแรงงานที่ต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคอาเซียน นักลงทุนจากต่างประเทศต่างคาดหวังที่จะใช้แรงงานเวียดนามเพื่อผลิตสินค้าในภาคอุตสาหกรรมเพื่อส่งออกไปยังประเทศตนเองและประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สินค้าจากอุตสาหกรรมเบา เนื่องจากกระบวนการผลิตค่อนข้างอาศัยเพียงแรงงานเป็นส่วนใหญ่ ภายใต้สถานการณ์ความได้เปรียบทางด้านทุนการผลิต จึงผลักดันให้ผู้ประกอบการเวียดนามสามารถขยายระดับการผลิตสินค้าภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น เพื่อตอบสนองการลงทุนจากต่างประเทศที่เกิดขึ้นและความสามารถในการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมที่เน้นแรงงาน นอกจากนี้ผู้ประกอบการเวียดนามก็มีความมั่นใจต่อการลงทุนเพื่อการผลิตมากขึ้น เนื่องจากเมื่อนักลงทุนจากต่างประเทศเข้ามาลงทุนในเวียดนาม ผู้ประกอบการเวียดนามไม่ได้แค่เรียนรู้เพียงกระบวนการผลิตสินค้า แต่ยังรับรู้ถึงความต้องการของตลาดส่งออกอีกด้วย ดังนั้น ปัจจัยต่าง ๆ

ดังกล่าว จึงทำให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจเวียดนามเปลี่ยนแปลงจากเมื่อก่อน

(ii) โครงสร้างการจ้างงาน เวียดนามมีจำนวนประชากรประมาณ 59 ล้านคนในปี พ.ศ.2528 ในขณะที่ประชากรในวัยทำงานมีจำนวนมากถึง 29 ล้านคน (ประมาณเกือบครึ่งหนึ่งของประชากรทั้งหมด) แต่มีจำนวนแรงงานที่ถูกจ้างงาน 26 ล้านคน ซึ่งแสดงว่ามีแรงงานว่างงานถึง 3 ล้านคน นอกจากนี้อัตราการเติบโตของจำนวนประชากรเวียดนามโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 2% ในช่วงปี พ.ศ.2529-2535 ซึ่งค่อนข้างเป็นอัตราที่สูงและมีแนวโน้มก่อให้เกิดปัญหาการว่างงานที่รุนแรง เนื่องจากระบบเศรษฐกิจแบบวางแผนส่วนกลางอาจจะไม่สามารถสร้างอัตราการจ้างงานได้ทันเพียงพอต่ออัตราการเกิดของประชากรเวียดนาม อย่างไรก็ตาม ภายใต้นโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจครั้งใหญ่ของเวียดนาม จึงช่วยผ่อนคลายปัญหาการว่างงานในประเทศลงได้ และยังคงเสริมการขยายตัวของการทำงานเพิ่มมากขึ้น โดยที่ระดับการจ้างงานเพิ่มขึ้นจาก 27.4 ล้านคนในปี พ.ศ. 2529 เป็น 30.3 ล้านคนในปี พ.ศ.2533 และเพิ่มขึ้นเป็น 34.6 ล้านคนในปี พ.ศ.2538 แม้ว่าระดับการจ้างงานโดยรวมจะเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด แต่เมื่อเทียบกับจำนวน

ประชากรวัยทำงานแล้ว เวียดนามยังประสบปัญหาการว่างงานอยู่ที่ 33 และ 37 ล้านคนในปี พ.ศ.2529 2533 และ 2538 ซึ่งจำนวนแรงงานทั้งหมดมีประมาณ 30 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 สัดส่วนจำนวนแรงงานแยกตามภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ ของเวียดนาม (ค.ศ. 1992-93 และ ค.ศ. 1997-98)

	2535-36 (ล้าน)	2540-41 (ล้าน)	ปริมาณที่เพิ่มขึ้น ระหว่างช่วงปี 2535-36 กับ 2540-41	อัตราการเพิ่มต่อ ปีระหว่างช่วงปี 2535-36 กับ 2540-41 (%)	การกระจายตัวของ ปริมาณการจ้างงานที่ เพิ่มขึ้นในช่วงปี 2535-36 และ 2540-41 (%)
การจ้างงานรวม	36.8	40.3	3.5	1.8	100
เกษตรกรรม	26.2	26.8	0.6	0.4	16.7
อุตสาหกรรม	4.3	5.3	1.0	4.0	27.0
อุตสาหกรรม (ยกเว้น ภาค การก่อสร้าง)	3.8	4.3	0.5	2.6	14.8
บริการ	6.3	8.2	1.9	5.6	56.3

หมายเหตุ: ระดับการจ้างงานเป็นข้อมูลแรงงานที่มีอายุระหว่าง 15 - 65 ปี

แหล่งที่มา: Harvie, C. (2001) pp. 8

ตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่าในช่วงเวลาปี พ.ศ. 2535-2539(ค.ศ.1992-1993) และปี พ.ศ. 2540-2541 (ค.ศ. 1997-1998) ปริมาณแรงงานส่วนใหญ่จะอยู่ในภาคเกษตรกรรม คิดเป็นจำนวนแรงงานมากกว่าร้อยละ 60 ของระดับการจ้างแรงงานทั้งหมด แต่เมื่อมาพิจารณาอัตราการขยายตัวของการจ้างแรงงานภาคเศรษฐกิจต่างๆ แล้ว ภาคบริการจะมีอัตราการเติบโตของการจ้างงานเพิ่มขึ้นมากที่สุด รองลงมา คือ อุตสาหกรรม และภาคเกษตรกรรม ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการขยายตัวของการจ้างงานภาคเกษตรกรรม มีอัตราการขยายตัวน้อยที่สุดในทุกภาคเศรษฐกิจเวียดนาม อาจสืบเนื่องมาจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้บทบาทภาคเกษตรกรรมมีต่อความสามารถดูดซับจำนวนแรงงานใหม่ ๆ ลดลง ส่วนอัตราการขยายตัวของระดับการจ้างงานที่เพิ่มขึ้นในภาคอุตสาหกรรมและบริการน่าจะมีสาเหตุมาจากการลงทุนจากต่างประเทศ และการขยายตัวทางการค้าสินค้าทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศ

นอกจากนี้ นโยบายโดย มิใช่ไม่เพียงมีผลต่อการขยายตัวต่อการจ้างแรงงานเท่านั้น ยังส่งผลกระทบต่อความยากจนในเวียดนามอย่างเป็นที่น่าพอใจ ซึ่งรายงานของธนาคารโลกได้ชี้ว่า สัดส่วนประชาชนที่ยากจนลดลงจากมากกว่าร้อยละ 70 ในปี พ.ศ.2528 ลงมาอยู่ที่ร้อยละ 50 ในปี พ.ศ.2536 (Lai, 1999) และจนถึงปัจจุบันมีจำนวนคนยากจนเพียงร้อยละ 30-35 นับว่าเป็นความสำเร็จที่เห็นได้อย่างชัดเจนต่อการพัฒนาคุณภาพความเป็นอยู่ของคนเวียดนามในเบื้องต้น โดยสรุปแล้ว แผนนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นได้เปลี่ยนโฉมหน้าทางเศรษฐกิจของเวียดนามอย่างมาก และค่อนข้างจะส่งผลดีต่อพื้นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจเวียดนามต่อไปในอนาคต

ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมเวียดนาม (SMEs)

ปัจจุบัน เศรษฐกิจเวียดนามกำลังเผชิญกับความท้าทายจากวิกฤตเศรษฐกิจการเงินของเอเชียและ

ของโลกอย่างรุนแรง ประกอบกับความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการปฏิรูปเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาประเทศเพื่อไม่ก่อให้เกิดปัญหาความยากจนเพิ่มขึ้น ประเทศเวียดนามจึงตกอยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในขณะนี้ จึงมีนัยสำคัญต่ออนาคตเวียดนามอย่างมาก แนวทางการพัฒนาอย่างหนึ่งที่ Lai(1999) ได้เสนอเป็นแนวทางการพัฒนาประเทศขั้นต่อไปที่จำเป็นต่อเวียดนามในการเอาชนะอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศมีอยู่ 5 ประการ ได้แก่

- (1) การเปิดให้มีการใช้ทรัพยากรภายในอย่างเต็มที่
- (2) การรักษาเสถียรภาพทางการเมืองให้เหมาะสมต่อการลงทุนภายในประเทศ
- (3) การขยายความร่วมมือทางการค้ากับต่างประเทศ
- (4) การพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมและทันสมัย โดยที่มีการพัฒนาเกษตรกรรมและชนบทเป็นพื้นฐานและแรงขับเคลื่อนที่สำคัญ
- (5) ส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เหมาะสมต่อการใช้ทรัพยากรบุคคลให้เกิดศักยภาพมากที่สุด

นอกจากนี้ รายงานของธนาคารโลกในการประชุมผู้ให้ความช่วยเหลือแก่เวียดนามที่จัดขึ้นเมื่อวันที่ 7-8 ธันวาคม พ.ศ.2541 เรื่อง “เวียดนามเอาชนะสิ่งท้าทาย” ได้ให้คำแนะนำและข้อชี้แนะที่น่าสนใจว่า “การใช้ความสามารถอย่างเต็มที่และการอาศัยแรงขับเคลื่อนของชาติทั้งหมดเท่านั้น จึงจะทำให้เวียดนามสามารถจัดการกับการเอาชนะสิ่งท้าทายต่าง ๆ ในโลกปัจจุบันได้ และยังคงต้องเพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ รวมถึงการดึงดูดเงินลงทุนจากภายในประเทศและต่างประเทศให้

มากขึ้น ทั้งนี้ ที่ผ่านมากษัตริกร รัฐวิสาหกิจ และบริษัทเอกชนต่างประเทศ เป็นแรงขับเคลื่อนให้การเจริญเติบโตของประเทศ ในขณะที่ธุรกิจขนาดกลางและย่อมมีบทบาทไม่มากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตาม ธุรกิจดังกล่าวก็เป็นธุรกิจหนึ่งที่สามารถใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพได้อย่างมาก และยังเป็นปัจจัยหลักต่อการสร้างงานใหม่ในประเทศอื่น ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้น ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจึงควรได้รับการส่งเสริมในประเทศเวียดนาม”

ประเด็นที่น่าสนใจอย่างหนึ่ง คือ แนวทางการพัฒนาทั้งสองข้างต้นล้วนแล้วต้องการสนับสนุนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้มีบทบาทต่อกระบวนการปฏิรูปของเวียดนาม นั่นย่อมสะท้อนให้เห็นว่า ธุรกิจ SMEs มีศักยภาพในการส่งเสริมความเจริญเติบโตเศรษฐกิจเวียดนามได้นั่นเอง เนื้อหาส่วนนี้ จะกล่าวถึงความสำคัญธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อเวียดนาม คำจำกัดความของ SMEs ในประเทศไทยมีลักษณะผู้ประกอบการภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกอบการขนาดกลางและย่อม และศักยภาพของ SMEs ต่อการผลิตภายในประเทศและการค้าระหว่างประเทศ

ความสำคัญธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อเวียดนาม

ประเทศไทยเวียดนามได้พัฒนาเศรษฐกิจตนเองมาในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญ หรือเป็นช่วงรอยต่อการพัฒนาประเทศไปสู่ประเทศอุตสาหกรรม ซึ่งถือว่าเป็นระดับความพัฒนาที่ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายพยายามจะก้าวไปให้ได้ เมื่อย้อนไปดูความสำเร็จของการพัฒนาเศรษฐกิจเวียดนามที่ผ่านมา ปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จ ก็คือ การฟื้นฟูเศรษฐกิจภาคเอกชนให้มีส่วนต่อการเพิ่มผลผลิตภายในประเทศ การส่งออก และการจ้างงาน โดยที่ในปี พ.ศ.2534 สัดส่วนผลผลิตของภาคเอกชนต่อผลผลิตภาคอุตสาหกรรมทั้งหมดมีเพียง

¹ อ้างอิงจากงานศึกษา Lai (1999)

ร้อยละ 31.5 ในขณะที่ภาครัฐมีสัดส่วนการผลิตถึงร้อยละ 68.5 แต่สัดส่วนผลผลิตของภาคเอกชนต่อผลผลิตอุตสาหกรรมรวมก็เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 58.2 และสัดส่วนการผลิตภาครัฐลดลงเหลือร้อยละ 41.8 ในปี พ.ศ.2543 ตัวเลขสัดส่วนผลผลิตดังกล่าวย่อมสะท้อนให้เห็นบทบาทสำคัญของเศรษฐกิจภาคเอกชนต่อเศรษฐกิจแบบผสมในเวียดนามได้ดี และย่อมมีโอกาสมองข้ามความสำคัญของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไปได้ เนื่องจากธุรกิจดังกล่าวครอบคลุมอยู่ในทุกสาขาการผลิต อันได้แก่ ภาคอุตสาหกรรม ภาคการก่อสร้าง ภาคการค้า และภาคการบริการต่าง ๆ

เหตุผลหลักเพียงข้อเดียวที่ว่า ทำไมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจึงควรได้รับการพัฒนาและ

ส่งเสริมอย่างจริงจัง คือ ความสามารถของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อการดึงดูดแรงงานและสร้างจำนวนความต้องการแรงงาน (Heberer et al, 1999) ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญของปัญหาทางสังคมที่เวียดนามจะต้องเผชิญหน้าในอนาคต เนื่องจากสัดส่วนประชากรอายุระหว่าง 15-64 ปี มีประมาณร้อยละ 60 ของประชากรทั้งหมด และสัดส่วนประชากรอายุไม่เกิน 14 ปี มีถึงร้อยละ 30 ในปี พ.ศ.2542 เมื่อมองสัดส่วนโครงสร้างประชากรเวียดนามแล้ว จึงเป็นที่น่าคาดหมายได้ว่า จำนวนแรงงานใหม่ในแต่ละปีจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นในอนาคต โดยที่สัดส่วนโครงสร้างประชากรเวียดนามหลังวิกฤตการณ์การเงินเอเชียแสดงไว้ในตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 สัดส่วนโครงสร้างประชากรเวียดนามในปี พ.ศ.2540-2546 (% ของประชากรทั้งหมด)

	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546
อายุไม่เกิน 14 ปี	35.65	34.81	33.98	33.21	32.35	31.48	30.62
อายุระหว่าง 15-64 ปี	59.50	60.27	61.04	61.49	62.36	63.24	64.12
อายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป	4.85	4.92	4.98	5.30	5.29	5.28	5.26
อัตราการเจริญเติบโตของจำนวนประชากร (%)	1.55	1.39	1.29	1.29	1.23	1.16	1.10
จำนวนประชากร (ล้านคน)	75.46	76.52	77.52	78.52	79.49	80.42	81.31

แหล่งที่มา: World Development Indicators, UN

ในช่วงปี พ.ศ.2539-2553 มีการคาดการณ์ว่าแรงงานใหม่ที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีจะมีจำนวนประมาณ 1.33 ล้านคน หรือ คิดเป็นจำนวนแรงงานที่เพิ่มขึ้นประมาณ 20 ล้านคนในช่วงเวลาดังกล่าว (Lai, 1999) ดังนั้น หากเศรษฐกิจเวียดนามไม่สามารถสร้างงานใหม่ ๆ ให้เพียงพอต่อจำนวนแรงงานใหม่ที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี ย่อมส่งผลให้เกิดปัญหาการว่างงานอย่างรุนแรงและเกิดอุปสรรคต่อขั้นตอนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของ

เวียดนามได้ เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนการจ้างงานในรัฐวิสาหกิจและวิสาหกิจเอกชนในปัจจุบันแล้ว ภาควิสาหกิจเอกชนจะมีปริมาณการจ้างแรงงานมากกว่าภาครัฐวิสาหกิจ โดยที่สัดส่วนการจ้างงานในภาควิสาหกิจเอกชนจะมีประมาณร้อยละ 90 ของจำนวนการจ้างงานทั้งหมด ในขณะที่ภาครัฐวิสาหกิจมีเพียงร้อยละ 10 เท่านั้น

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบสัดส่วนการจ้างงานในภาครัฐวิสาหกิจและวิสาหกิจเอกชนเวียดนาม

	2534	2535	2538	2539	2543	2544
รัฐวิสาหกิจ (พันคน)	3,135.7	2,975.2	3,053.1	3,137.7	3,501.0	3,419.7
(ร้อยละ)	10.4	9.6	9.2	9.3	9.5	9.1
วิสาหกิจเอกชน (พันคน)	26,998.9	27,881.1	29,977.5	30,623.1	33,200.8	34,306.8
(ร้อยละ)	89.6	90.4	90.8	90.7	90.5	90.9
จำนวนการจ้างงานทั้งหมด (พันคน)	30,134.6	30,856.3	33,030.6	33,760.8	36,701.8	37,726.5

แหล่งที่มา: IMF staff country reports (1999) และ IMF staff country reports (2003)

ตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่า ปริมาณการจ้างงานในภาครัฐวิสาหกิจเพิ่มขึ้นจาก 3,135.7 พันคนในปี พ.ศ. 2534 เป็น 3,419.7 พันคนในปี พ.ศ.2544 ในขณะที่ภาควิสาหกิจเอกชนมีปริมาณการจ้างงานเพิ่มขึ้นจาก 26,998.9 พันคน ในปี พ.ศ.2534 เป็น 34,306.8 พันคน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบปริมาณการจ้างงานทั้งสองภาคแล้ว ปริมาณการจ้างงานในภาครัฐวิสาหกิจแทบจะไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงมากนัก แต่ปริมาณการจ้างงานในภาควิสาหกิจเอกชนเพิ่มขึ้นอย่างมาก (เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 27) นอกจากนี้ รัฐวิสาหกิจมีแนวโน้มที่ต้องปรับโครงสร้างกิจการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน พร้อม ๆ กับการลดบทบาทตนเองในภาคเศรษฐกิจเวียดนาม ซึ่งทำให้ปริมาณการจ้างงานในภาครัฐวิสาหกิจลดลงในอนาคตได้ ดังเช่นการปรับปรุงกิจการของรัฐวิสาหกิจในปี พ.ศ.2533-2535 ที่ส่งผลให้ตำแหน่งงานในภาคนี้ลดลงประมาณ 400,000 ตำแหน่ง ดังนั้นภาครัฐวิสาหกิจจึงไม่น่าจะมีศักยภาพต่อการดูดซับจำนวนแรงงานใหม่ ๆ ที่เพิ่มขึ้นได้

ในขณะที่ภาคการลงทุนร่วม (Joint venture sector) สามารถสร้างปริมาณการจ้างงานใหม่ได้เพียง 90,000 ตำแหน่งในช่วงปี พ.ศ.2534-2538 (Lai, 1999) แม้ว่าภาคการลงทุนร่วมจะได้รับการสนับสนุนในรูปแบบของทุนและการใช้ประโยชน์จากที่ดิน แต่ศักยภาพการจ้างงานกลับมีไม่มากนัก สถานการณ์ที่ยากลำบากในการสร้างงานนี้ ชี้ให้เห็นถึงความล้มเหลวของการส่งเสริม

สภาพแวดล้อมในการลงทุนภายในประเทศที่มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของแรงงาน (ซึ่งแรงงานเวียดนามเป็นที่ยอมรับของนักวิเคราะห์เกือบทั้งหมดว่าเป็นแรงงานราคาถูก มีวินัยและการศึกษา) นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงการคาดการณ์เงินลงทุนต่างประเทศต่อการจ้างงานในช่วงปี พ.ศ.2539-2543 แล้ว จะมีความต้องการแรงงานใหม่เพียง 60,000 ตำแหน่ง หรือเทียบเท่ากับจำนวนการจ้างงานใหม่เพียงร้อยละ 5 ของกำลังแรงงานที่เพิ่มขึ้นทุกปี (Lai, 1999) ซึ่งเป็นการคาดการณ์ก่อนวิกฤตการณ์การเงินเอเชีย จึงมองภาพในอนาคตได้ว่า ศักยภาพของเงินลงทุนจากต่างประเทศต่อการสร้างงานใหม่ในเวียดนามไม่น่าจะเพียงพอต่อกำลังแรงงานใหม่ที่เพิ่มขึ้นทุกปีได้

คำถามสำคัญคือ ความต้องการจ้างงานใหม่จะมาจากภาคเศรษฐกิจใด ในเมื่อภาครัฐวิสาหกิจและภาคการลงทุนร่วมไม่สามารถรองรับกำลังแรงงานใหม่ที่เพิ่มขึ้นในช่วงเวลาที่ผ่านไปได้ และเมื่อเปรียบเทียบต้นทุนเฉลี่ยในการสร้างงานแล้ว รัฐวิสาหกิจมีต้นทุนเฉลี่ยต่อการสร้างงานหนึ่งงานประมาณ 18,000 ดอลลาร์สหรัฐ ในขณะที่ธุรกิจขนาดกลางและย่อมมีต้นทุนเฉลี่ยเพียง 800 ดอลลาร์สหรัฐ (Lai, 1999) จะเห็นได้ว่า ต้นทุนการสร้างงานโดยเฉลี่ยของธุรกิจ SMEs มีต้นทุนน้อยกว่าภาครัฐวิสาหกิจอยู่หลายเท่าตัว ดังนั้นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมน่าจะเป็นคำตอบสุดท้ายต่อการบรรเทาปัญหาการว่างงานในอนาคต

ตารางที่ 7 สัดส่วนโครงสร้างการจ้างงานแยกออกตามสาขาเศรษฐกิจต่าง ๆ ของเวียดนาม (ร้อยละ)

ในปี พ.ศ. 2539-2544

	2539	2540	2541	2542	2543	2544
เกษตรกรรม	69.22	68.77	68.27	67.77	67.27	60.54
อุตสาหกรรมและก่อสร้าง	12.54	12.52	12.72	12.92	13.12	14.41
บริการ	18.24	18.71	19.01	19.31	19.61	25.05
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

แหล่งที่มา: IMF staff country reports (1999) และ IMF staff country reports (2003)

เมื่อพิจารณาสัดส่วนโครงสร้างการจ้างงานในช่วงหลังวิกฤตการณ์การเงินเอเชีย ภาคบริการมีศักยภาพรองรับจำนวนแรงงานใหม่ ๆ ที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีได้มากที่สุด เนื่องจากสัดส่วนการจ้างงานในภาคบริการเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 18.71 ในปี พ.ศ.2540 เป็นร้อยละ 25.05 ในปี พ.ศ. 2544 ในขณะที่สัดส่วนการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมและก่อสร้างเพิ่มขึ้นไม่มากนัก และสัดส่วนการจ้างงานในภาคเกษตรมีแนวโน้มลดลงมาโดยตลอด การปฏิรูปกระบวนการผลิตในภาคเกษตรกรรมไม่อาจรองรับแรงงานที่เพิ่มขึ้นในอนาคต เนื่องจากพื้นที่ครอบครองที่ดินต่อหัวมีระดับที่ต่ำมาก คือ 0.1 เฮกเตอร์ต่อคน (ประมาณ 1,000 ตารางเมตรต่อคน) แต่การปฏิรูปและส่งเสริมกระบวนการผลิตในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการน่าจะมีบทบาทสำคัญต่อความต้องการจ้างแรงงานใหม่ ๆ ได้ดีกว่า โดยเฉพาะการส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเศรษฐกิจทั้งสอง เนื่องจากในช่วงเวลาที่ผ่านมา ภาครัฐยังมิได้ให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและพัฒนาสิ่งแวดล้อมการลงทุนใน SMEs มากนัก การส่งเสริมผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคอุตสาหกรรมน่าจะส่งผลต่อการสร้างปริมาณงานใหม่ได้อย่างมาก โดยเฉพาะการส่งเสริมผู้ประกอบการในภาคอุตสาหกรรมที่เน้นการใช้แรงงานเข้มข้น และอุตสาหกรรมที่เน้นการส่งออก อาทิ อุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร และอุตสาหกรรมสิ่งทอ

ในขณะที่ภาคบริการยังมีประสิทธิภาพผลิตที่ต่ำ แต่ก็ยังเป็นภาคเศรษฐกิจที่รองรับแรงงานส่วนเกินในภาคชนบทไว้ได้จำนวนมาก แม้ว่าภาคการบริการจะมีความเจริญเติบโตที่ชะลอตัวลงในช่วงห้าปีที่ผ่านมา (ดูรูปภาพที่ 1) ซึ่งเกิดมาจากปัจจัยการเติบโตของพาณิชย์กรรมการค้าส่งหาปริมาณ และธุรกิจการท่องเที่ยวและโรงแรมที่ลดลง แต่ศักยภาพการพัฒนาภาคบริการยังมีอยู่มาก โดยเฉพาะธุรกิจการท่องเที่ยว เนื่องจากภาครัฐยังมิได้เปิดบริการสถานที่ท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ จึงทำให้สถานที่ท่องเที่ยวมีจำนวนน้อย (เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคเดียวกัน) และเวียดนามยังมีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สมบูรณ์หลายแห่ง อาทิ ฮาลอง ลอง นอกจากนี้ รัฐบาลเวียดนามได้เริ่มวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างจริงจัง ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจึงน่าจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวได้ และยังช่วยรองรับปริมาณแรงงานส่วนเกินจากภาคเกษตรกรรมและชนบทได้อีกด้วย

โดยสรุปแล้ว ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจะมีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาจำนวนแรงงานใหม่ที่เพิ่มขึ้นถึง 20 ล้านคนในอีก 15 ปีข้างหน้า ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญยิ่งต่อแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจในเวียดนาม การพึ่งพาความแข็งแกร่งของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของตนเองน่าจะเป็นทางออกที่ดีที่สุดการลดปัญหาการว่างงานและยังอาจเป็นผลดีต่อการพัฒนา

พื้นฐานกระบวนการผลิตที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เนื่องจากการพัฒนาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจะส่งผลต่อการแข่งขันภายในประเทศ และส่งผลต่อการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตอยู่เสมอ

คำจำกัดความของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในประเทศไทย

ภายใต้กฎระเบียบข้อบังคับชั่วคราวสำหรับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ณ เดือนมิถุนายน ปี พ.ศ.2541 ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย หมายถึงธุรกิจใดก็ตามที่มีทุนจดทะเบียนน้อยกว่า 5 พันล้านบาท และมีจำนวนคนงานในแต่ละปีโดยเฉลี่ยน้อยกว่า 200 คน โดยที่มีรายละเอียดของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมดังนี้

ตารางที่ 8 การแบ่งประเภทธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย ณ ปี พ.ศ. 2541

	เงินทุน (พันล้านบาท)	แรงงาน (คน)
ธุรกิจขนาดย่อม	<1	<30
ธุรกิจขนาดกลาง	1-5	31-199

ตามคำจำกัดความข้างต้น ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจะมีจำนวนถึงร้อยละ 93 ของจำนวนธุรกิจทั้งหมดในประเทศไทย นั่นแสดงว่าผู้ประกอบการธุรกิจขนาดใหญ่มีจำนวนไม่มากนัก (Vinh, 1999) นอกจากนี้ คำจำกัดความของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคอุตสาหกรรมและบริการมีความแตกต่างกัน ในภาคอุตสาหกรรม ธุรกิจขนาดเล็ก หมายถึงธุรกิจที่มีทุนจดทะเบียนไม่เกิน 1 พันล้านบาท และมีจำนวนแรงงานมากกว่า 50 คน ส่วนภาคพาณิชย์และบริการ จะมีจำนวนแรงงานไม่เกิน 30 คน ซึ่งเป็นความแตกต่างกันเพียงจำนวนแรงงานเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม กฎข้อบังคับที่ 90/2001/CP-ND (Decree No. 90/2001/CP-ND) ได้ระบุคำจำกัดความของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมใหม่คือผู้ประกอบการที่มีทุนจดทะเบียนไม่เกิน 10 พันล้านบาท และมีอัตราการจ้างงานโดยเฉลี่ยต่ำกว่า 300 คนต่อปี ทั้งนี้ ความแตกต่างของคำจำกัดความของ SMEs ในปี

พ.ศ. 2541 และ 2543 จะเป็นทั้งเรื่องทุนจดทะเบียนและอัตราการจ้างงาน

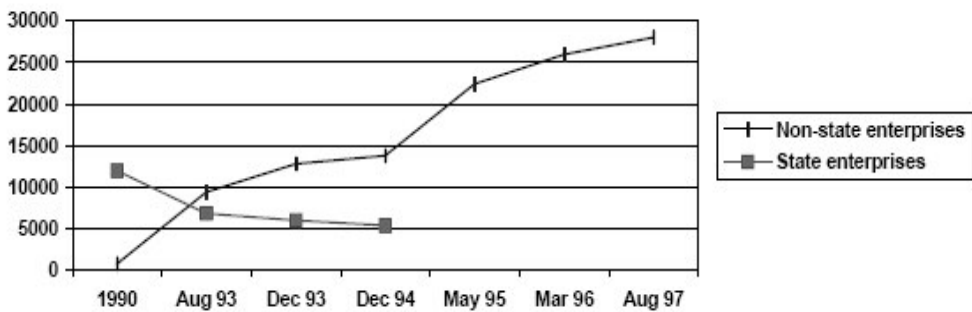
ผู้ประกอบการเอกชนในประเทศไทย (Private Enterprise in Vietnam)

ระบบเศรษฐกิจแบบผสมของเวียดนามก่อนเกิดนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจนั้น ผู้มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจย่อมไม่พ้นภาครัฐ แต่หลังการดำเนินนโยบายโดย ไม่ยั้งแล้ว วิชาทฤษฎีภาคเอกชนก็ก้าวเข้ามาเป็นบทบาทแทนที่ภาครัฐอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งน่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสิทธิในทรัพย์สินที่ส่งผลให้เกิดกลับมาใหม่ของผู้ประกอบการภาคเอกชน ความต้องการลงทุนของภาคเอกชนเพื่อผลประโยชน์ทางกำไรธุรกิจเป็นผลให้ผู้ประกอบการภาคเอกชนเพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วงเวลาที่ผ่านมานี้ ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการประเภทครัวเรือน บริษัทจำกัด และบริษัทมหาชนนโยบายโดย ไม่ยั้งก็เปรียบเสมือนการเปิดก๊อกน้ำการลงทุนภายในประเทศ อย่างไรก็ตาม ก๊อกน้ำการลงทุนนี้

ไม่ได้กระจายตัวไปทั่วประเทศ ยังคงกระจุกตัวตามพื้นที่เมืองสำคัญเท่านั้น อาทิ ฮานอย (Hanoi) และโฮจิมินห์ซิตี (Ho Chi Minh City) ก่อนที่จะเข้าไปดูลักษณะของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมของเวียดนาม

สิ่งแรกที่ควรรับรู้ก่อนก็คือ ความเป็นมาและพัฒนาการของผู้ประกอบการในเวียดนาม (ซึ่งถือว่าเป็นรากฐานที่สำคัญของผู้ประกอบการ SMEs)

รูปภาพที่ 2 จำนวนผู้ประกอบการในภาครัฐวิสาหกิจและวิสาหกิจเอกชน

แหล่งที่มา: Heberer, T. et al pp.16

ความเป็นมาของผู้ประกอบการและพัฒนาการของผู้ประกอบการเอกชนเพิ่งจะเกิดขึ้น 20 ปีที่ผ่านมา แต่เป็นช่วงเวลา que ผู้ประกอบการเอกชนเหล่านั้นเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งภาพรวมของช่วงปี 2533-2540 นั้น บริษัทเอกชนและผู้ประกอบการที่มีใช้ภาครัฐเกิดขึ้นจำนวนมาก และเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว รวมทั้งมีผลต่อการเกิดความต้องการจ้างงานเพิ่มขึ้น โดยที่จำนวนผู้ประกอบการเอกชนเพิ่มขึ้นจาก 770 รายในปี พ.ศ. 2533 เป็น 9,389 รายในปี พ.ศ. 2534 และมีปริมาณการจ้างงานในภาคเอกชนจำนวน 100,000 คน และ 500,000 คน ตามลำดับ สิ่งหนึ่งที่น่าสังเกตคือ จำนวนผู้ประกอบการเอกชนที่เพิ่มขึ้นมีผลต่อการจ้างงานอย่างมากในช่วงสองปีนั้น อาจเนื่องมาจากในช่วงเริ่มแรกในการลงทุน ผู้ประกอบการเอกชนส่วนใหญ่ขาดแคลนเงินทุนและเทคโนโลยี จึงทำให้ธุรกิจต่างๆ จำเป็นต้องลงทุนในธุรกิจที่ใช้เงินลงทุนน้อย และ

เน้นใช้แรงงานที่มีอยู่จำนวนมากในการผลิตสินค้า แนวโน้มผู้ประกอบการเอกชนยังคงมีจำนวนเพิ่มขึ้นมาโดยตลอดในช่วงเวลานั้น โดยเฉพาะในปี พ.ศ.2537 มีจำนวนผู้ประกอบการเอกชนเพิ่มขึ้นถึง 19,023 ราย ซึ่งแบ่งออกเป็นบริษัทเอกชนจำนวน 13,722 ราย บริษัทจำกัดจำนวน 5,120 ราย และบริษัทมหาชนจำนวน 133 ราย ต่อมาในเดือนพฤษภาคม ปี พ.ศ. 2538 จำนวนผู้ประกอบการเอกชนเพิ่มขึ้นเป็น 22,432 ราย และในเดือนมีนาคม ปี พ.ศ.2539 ผู้ประกอบการเอกชนมีแม้หลังวิกฤตการเงินเอเชีย จำนวนผู้ประกอบการเอกชนมิได้ลดลง แต่กลับมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างชัดเจนจำนวนประมาณ 26,000 ราย ในขณะที่จำนวนวิสาหกิจเอกชนเพิ่มขึ้นนั้น จำนวนรัฐวิสาหกิจกลับหดตัวลงมาโดยตลอด โดยที่ในช่วงปี พ.ศ.2532-2534 มีรัฐวิสาหกิจปิดตัวลงประมาณ 2,000 แห่ง และจำนวนรัฐวิสาหกิจยังคงลดลงมาเหลือประมาณ 5,000 แห่งในปี 2537

ตารางที่ 9 เงินลงทุนของวิสาหกิจที่มีใช้ภาครัฐ (%)

เงินลงทุน	บริษัทเอกชน	บริษัทจำกัด	บริษัทมหาชน
1	95.1	69	14.5
1-5	4.4	25.7	27.9
>5	0.5	5.3	57.6
เงินลงทุนเฉลี่ย	168.8 ล้านดอลลาร์	775.1 ล้านดอลลาร์	10330 ล้านดอลลาร์

แหล่งที่มา: Statistical Yearbook of Vietnam, Hanoi 1995

จากข้อมูลในปี 2545 ประเทศไทยเวียดนามมีบริษัทจดทะเบียนทั้งสิ้น 62,908 ราย ซึ่งบริษัทเอกชนเวียดนามมีจำนวน 52,407 ราย (จำนวนบริษัทเพิ่มขึ้นกว่าสองเท่าตัว เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2537) บริษัทของภาครัฐมีจำนวน 5,364 ราย และบริษัทลงทุนจากชาวต่างชาติมีจำนวน 2,308 ราย ข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าผู้ประกอบการเวียดนามใหม่มีโอกาสในการก่อตั้งกิจการและธุรกิจของตนเองได้อย่างมาก² เนื่องจากเมื่อพิจารณาเงินลงทุนของผู้ประกอบการเอกชนประเภทต่าง ๆ แล้ว บริษัทเอกชน (Private Enterprise) และบริษัทจำกัด (Limited Liability companies) ส่วนใหญ่จะใช้เงินลงทุนไม่เกิน 5 พันล้านด่ง ในขณะที่บริษัทมหาชน (Joint-stock companies) จะใช้เงินลงทุนมากกว่า 5 พันล้านด่ง จากตัวเลขเงินลงทุนและจำนวนผู้ประกอบการข้างต้น จึงบ่งบอกได้ว่า ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีระดับการพัฒนาอย่างมากในช่วงปี พ.ศ. 2533-2540 เนื่องจากวิสาหกิจเอกชนส่วนใหญ่มีการลงทุนไม่เกิน 5 พันล้านด่ง จึงทำให้วิสาหกิจส่วนใหญ่จัดอยู่ในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม นั่นแสดงว่า SMEs ในเวียดนามมีอัตราการเติบโตขึ้นมาโดยตลอดนั่นเอง

แหล่งที่ตั้งและลงทุนของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมไม่ได้กระจายตัวอยู่ทั่วประเทศ แต่

ค่อนข้างกระจุกตัวในเขตใจกลางเมือง โดยเฉพาะเขตเมืองใหญ่ โดยที่ร้อยละ 68 ของบริษัทมหาชน ร้อยละ 59 ของบริษัทจำกัด และร้อยละ 12 ของบริษัทเอกชน ส่วนตัวจะตั้งอยู่ในฮานอย ไฮฟอง และโฮจิมินห์ ซิตี้

ในเวียดนาม ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมค่อนข้างเกี่ยวข้องกับทุกภาคเศรษฐกิจ อาทิเช่น อุตสาหกรรม เกษตรกรรม เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เหมืองแร่ แปรรูป ก่อสร้าง การค้า และบริการ อย่างไรก็ตาม เงินทุนส่วนใหญ่นำไปลงทุนด้านการค้าและอุตสาหกรรม บริการ รองลงมา ได้แก่ อุตสาหกรรมแปรรูป และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ อุตสาหกรรมเหล่านี้มีตลาดภายในประเทศที่แน่นอน มีศักยภาพในการทำกำไรอย่างมากและมีอัตราผลตอบแทนที่สูง จากสถิติตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 ธุรกิจการค้าและบริการคิดเป็นร้อยละ 63.3 ของวิสาหกิจเอกชนทั้งหมด และมีมูลค่าลงทุนร้อยละ 50.3 ของเงินลงทุนทั้งหมด (Vinh, 1999)

แม้ว่าจำนวนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีอัตราการเติบโตมาโดยตลอด แต่ภายหลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจและการเงินในภูมิภาค ก็ส่งผลให้อัตราการเติบโตโตของ SMEs ลดลงอย่างรวดเร็ว ทั้งจำนวนและประสิทธิผล วิสาหกิจจำนวนมากไม่สามารถดำเนินงานต่อและล้มละลาย บางวิสาหกิจที่เคยประสบความสำเร็จก็กลับมาขาดทุน และจากผลการสำรวจในฮานอย และโฮจิมินห์ ซิตี้ พบว่า วิสาหกิจเอกชนน้อยกว่าร้อยละ 50 สามารถดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพได้ (Vinh, 1999)

² ข้อมูลจากเว็บไซต์ <http://www.mekongcapital.com>

โดยสรุปแล้ว ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ประสบความสำเร็จตั้งแต่เริ่มแรก มีระดับการจ้างงาน รวบรวมร้อยละ 25 ของปริมาณการจ้างงานทั้งหมด และมี สัดส่วนผลผลิตต่อ GDP อยู่ร้อยละ 24 ในปีพ.ศ. 2541 แต่การพัฒนา SMEs ในเวียดนามยังคงห่างไกลระดับที่ เหมาะสม เนื่องจากธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยังไม่ ได้ให้ผลเชิงบวกต่อเศรษฐกิจมากนัก อาจเกิดมาจาก ปริมาณเงินทุนภายในประเทศเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ใน ระดับต่ำเมื่อเทียบกับความต้องการและศักยภาพของนัก ลงทุนภายในประเทศ และนักลงทุนเวียดนามยังไม่กล้า ตัดสินใจลงทุนทำธุรกิจ และไม่สนใจที่จะลงทุนใน วิสาหกิจและบริษัทเอกชน ในหลายกรณี เมื่อธุรกิจ ครัวเรือนสามารถดำเนินงานมาจนถึงระดับธุรกิจขนาด ใหญ่ แต่ธุรกิจครัวเรือนเหล่านั้นไม่ต้องการที่จะจัดตั้ง เป็นบริษัทหรือดำเนินกิจการในฐานะวิสาหกิจเอกชน และวิสาหกิจบางรายที่มีที่ท่าว่าจะสามารถดำเนินงานไป ได้ดี แต่กลับยอมที่จะลดตัวเองเพื่อจดทะเบียนเป็นธุรกิจ ในครัวเรือน นักลงทุนหลายรายไม่สมัครใจที่จะทำธุรกิจ ขนาดใหญ่อย่างเป็นทางการ เนื่องจากมีความเห็นว่า ธุรกิจในรูปแบบบริษัทหรือวิสาหกิจเอกชนมีความยุ่งยากต่อ การดำเนินกิจการ (Lai, 1999) ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ เป็น อุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อความ เจริญเติบโตของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมใน เวียดนาม

เมื่อมองลักษณะผู้ประกอบการรุ่นใหม่และรุ่น เก่าแล้ว ความแตกต่างที่ชัดเจนที่สุด ก็คือ ผู้ประกอบการ รุ่นใหม่ต้องดำเนินธุรกิจภายใต้ภาวะตลาดที่มีการ แข่งขันที่สูงกว่าอย่างมาก (เมื่อเปรียบเทียบกับ ผู้ประกอบการรุ่นเก่า) โดยเฉพาะในเขตเมืองใหญ่อย่าง ฮานอยและโฮจิมินห์ ซิตี้ เนื่องจากโอกาสทางธุรกิจที่เพิ่ม มากขึ้น และความได้เปรียบทางด้านต้นทุนในการผลิต สินค้าได้ช้กจึงให้ผู้ประกอบการเกิดขึ้นจำนวนมาก ผู้ประกอบการเวียดนามรุ่นใหม่เหล่านี้ต่างเผชิญกับ ความเปลี่ยนแปลงอย่างมากเมื่อเวียดนามเริ่มอนุญาต

ให้ผู้ประกอบการเอกชนสามารถจ้างแรงงานและขยาย การผลิตของตนในปี พ.ศ. 2529 ในระยะแรกนั้น ปัจจัย ทางด้านเงินทุนถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างมากต่อการ ก่อตั้งธุรกิจของตนเอง แต่เนื่องจากภาวะการเปิด ประเทศใหม่ จึงขาดแคลนเงินทุนภายนอกแก่ ผู้ประกอบการ นักลงทุนเวียดนามได้แต่พึ่งอาศัยเงินทุน ของตน ครอบครัวและเพื่อนฝูงเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม การพึ่งพาเงินจากครอบครัวและเพื่อนไม่ได้ลดลงมา เลย เนื่องจากความล่าช้าต่อการให้เครดิตเงินกู้ ระหว่างกิจการรัฐและเอกชน (Turner and Nguyen, 2005) สิ่งนี้นำไปสู่การก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้ประกอบการกับครอบครัวและเพื่อน ซึ่งความสัมพันธ์ เหล่านี้ มีผลต่อความอยู่รอดของกิจการและความ เจริญเติบโตของกิจการ เนื่องจากเมื่อผู้ประกอบการ เวียดนามสามารถดำเนินกิจการมาได้ระดับหนึ่งแล้ว และจำเป็นต้องขยายกิจการของตน แหล่งทุนที่สามารถ หาเข้ามาได้ก็คือ เงินทุนเพื่อน ทั้งนี้ แหล่งเงินทุน ภายนอกอย่างธนาคารรัฐ (state banks) เป็นความหวัง ที่เลือนลางแก่ผู้ประกอบการเวียดนามอย่างมาก ซึ่งผล สสำรวจ (Ronnas, 2001) ในปี พ.ศ. 2543 พบว่า ผู้ประกอบการเวียดนามในเขตเมืองต่าง ๆ อาทิ ฮานอย โฮจิมินห์ ซิตี้ และไฮ ฟองนั้น ที่ดำเนินกิจการตนเองจาก เงินลงทุนของตนเองและเงินลงทุนของเพื่อนที่ไม่มี ดอกเบี้ยมีจำนวนมากถึงร้อยละ 95 แต่มีผู้ประกอบการ เวียดนามที่สามารถได้เงินกู้จากธนาคารไม่ถึงร้อยละ 1 เท่านั้น และผลสำรวจข้อมูลของผู้ประกอบการเวียดนามใน เมืองฮานอย ซึ่งสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแหล่ง เงินกู้เพื่อลงทุนเมื่อนักลงทุนเหล่านั้นต้องการขยาย กิจการของตนเอง พบว่า ผู้ประกอบการเวียดนามส่วนใหญ่ต้องการยืมเงินทุนจากครอบครัวและเพื่อน และไม่มี ผู้ประกอบการคนใดที่หวังจะพึ่งความช่วยเหลือทางด้าน เงินทุนจากหน่วยงานรัฐบาลเวียดนามเลย

ในภาพรวมแล้ว พัฒนาการของธุรกิจขนาด กลางและขนาดย่อมจำเป็นต้องพึ่งพาความสัมพันธ์

ทางด้านเงินทุนจากครอบครัวและเพื่อนอย่างมาก ทั้งนี้ มีงานวิจัยเรื่อง “Young Entrepreneurs, Social Capital and Doi Moi in Hanoi, Vietnam” ซึ่งมุ่งศึกษาเกี่ยวกับผู้ประกอบการขนาดย่อมรุ่นใหม่กับความสัมพันธ์ทางด้านเงินทุนและความช่วยเหลือทางธุรกิจ ซึ่งงานศึกษานี้ได้แบ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวออกเป็น 3 ประเภท คือ (i) ความสัมพันธ์ระดับครอบครัวและเพื่อนสนิท (Bond social capital) (ii) ความสัมพันธ์ระดับเครือข่ายภายนอก (Bridging social capital) อาทิ เพื่อนของเพื่อน และ (iii) ความสัมพันธ์ระดับสถาบันภาครัฐ (Linking social capital) งานศึกษานี้พบว่า ความอยู่รอดของธุรกิจขนาดย่อมจะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระดับครอบครัวและเพื่อนสนิทมากที่สุด ส่วนความสัมพันธ์ระดับเครือข่ายภายนอกและสถาบันภาครัฐมีผลค่อนข้างเล็กน้อย นอกจากนี้ งานศึกษานี้ยังได้สัมภาษณ์ผู้ประกอบการเวียดนามเกี่ยวกับความเป็นมาในการดำเนินกิจกรรมอีกด้วย ซึ่งจะขอยกตัวอย่างเพียงสองรายเพื่อให้เห็นบทบาทความสัมพันธ์ต่อความอยู่รอดของผู้ประกอบการเวียดนามดังนี้³

Duc และ Tuan เกิดในปี พ.ศ. 2516 พวกเขาเคยทำงานในบริษัทฝรั่งเศส ซึ่งเป็นบริษัทผลิตเครื่องเรือนไม้ แต่ภายหลังทำงานได้เพียงสามปี พวกเขาก็ได้มาเปิดกิจการของตนเอง เนื่องจากพวกเขาคิดว่าการทำงานเพื่อตนเองย่อมจะดีกว่าการทำงานเพื่อคนต่างชาติ ในเริ่มแรก พวกเขาดำเนินกิจการด้วยการรับซื้อเครื่องเรือนไม้จากซานเมืองฮานอย และมาส่งให้กับบริษัทการค้าและร้านค้าหน่วยของที่ระลึก ต่อมาอีกสามปี (พ.ศ. 2543) ฐานการเงินของพวกเขาก็ดีขึ้นจนสามารถเช่าอาคารสำหรับการผลิต พวกเขาจึงจำเป็นต้องใช้เงินลงทุนมากขึ้น โดยที่ช่วงเริ่มแรกเงินทุนส่วนใหญ่จะมาจากครอบครัวและเพื่อน แต่การขยายกิจการครั้งนี้ พวกเขาจำเป็นต้องยืมจากเพื่อนของเพื่อน

(Thuy) และ Thuy ยังได้เสนอให้พวกเขาใช้พื้นที่ส่วนหน้าบ้านของเธอเป็นออฟฟิศและที่จัดแสดงสินค้า ข้อเสนอดังกล่าวทำให้พวกเขาค่อนข้างประหลาดใจ อย่างไรก็ตาม แหล่งเงินทุนที่ได้รับครั้งนี้ ไม่ได้ทำให้พวกเขาทั้งสองรู้สึกพึงพอใจเลย เนื่องจาก Thuy เริ่มเข้ามามีบทบาทต่อกิจการของเขาโดยผ่านการดูแลออฟฟิศ การรับออเดอร์สินค้า การพบลูกค้าและการเจรจาต่อรองราคาสินค้า พวกเขาจึงดูแลเพียงกระบวนการผลิตเท่านั้น และยังรู้สึกว่าพวกเขากำลังทำงานให้ Thuy เหตุการณ์นี้บ่งบอกถึงผลทางลบของความสัมพันธ์ระดับเครือข่ายภายนอกต่อการดำเนินกิจการ⁴

Anh เกิดในปี พ.ศ. 2515 และได้จบการศึกษาระดับปริญญาสาขาเศรษฐศาสตร์ในปี พ.ศ. 2538 เขาทำงานแค่สามปีในบริษัทการค้า และเริ่มเปิดกิจการของตนเอง เหตุผลหลักที่เขาจำเป็นต้องออกจากงาน คือน้องสาวของเขาได้เปิดร้านอาหารและบะหมี่สำเร็จรูปที่มอสโก ซึ่งมีความต้องการนำเข้าวัตถุดิบอาหารอย่างสม่ำเสมอ เขาจึงดำเนินกิจการจัดหาวัตถุดิบเพื่อส่งวัตถุดิบต่าง ๆ ไปยังโรงงานของน้องสาวที่มอสโก อาทิ แป้ง ข้าว ซอสถั่วเหลือง และถั่ว ทั้งนี้ เงินลงทุนเริ่มแรกของกิจการเขามาจากเพื่อน น้องสาว และเงินส่วนหนึ่งของเขา ต่อมาในปี พ.ศ. 2546 เขาได้เริ่มขยายกิจการในการผลิตเจลลี่มะพร้าวและเจลลี่ผลไม้เพื่อส่งขายตามร้านซูเปอร์มาร์เก็ตในเมืองฮานอย โดยที่เขาได้เรียกให้ญาติเจ็ดคนมาช่วยดูกิจการและดำเนินการผลิตสินค้า ซึ่งตัวอย่างนี้เอง ทำให้เห็นว่าผู้ประกอบการเวียดนามรายนี้ได้รับผลประโยชน์จากความสัมพันธ์ระดับครอบครัวและเพื่อนอย่างชัดเจน⁵

จากตัวอย่างผู้ประกอบการทั้งสองนั้น น่าจะสะท้อนรูปแบบการพัฒนากิจการของผู้ประกอบการเวียดนามรุ่นใหม่ได้บ้าง และน่าจะมีรูปแบบเหมือนกัน

³ ดูรายละเอียดในงานศึกษาของ Turner and Nguyen (2005)

⁴ บทสัมภาษณ์ในปี พ.ศ. 2544 และ 2546

⁵ บทสัมภาษณ์ในปี พ.ศ. 2544

กับผู้ประกอบการเวียดนามในเขตพื้นที่ต่าง ๆ เนื่องจากกิจการเอกชนขาดความเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากธนาคารรัฐ ประกอบกับความสัมพันธ์ระดับเครือข่ายภายนอกไม่ค่อยสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ประกอบการเวียดนาม จึงทำให้ความสัมพันธ์ระดับครอบครัวและเพื่อนกลายเป็นสิ่งสำคัญต่อการก่อตั้งกิจการ และความอยู่รอดของกิจการอีกด้วย

แม้ว่าปัจจุบัน รัฐบาลเวียดนามจะรณรงค์สโลแกนว่า ประชาชนร่ำรวยจะทำให้ชาติมีความเข้มแข็งขึ้น “Prosperous people, strong nation” (dan giâu nuoc manh) และรัฐบาลเวียดนามยังได้ส่งเสริมให้การจัดตั้งกิจการของคนเวียดนามรุ่นใหม่ แต่คนเวียดนามยังมีความลังเลในการเริ่มกิจการตนเองอยู่ ทั้ง ๆ ที่พวกเขามีโอกาสที่จะร่ำรวยได้จากกิจการของพวกเขา (Nguyen, 2003) ทั้งนี้ ผลสำรวจเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความล้มเหลวและสำเร็จต่อการดำเนินกิจการของคนเวียดนาม พบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ เงินทุน โดยมีจำนวนผู้ตอบที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเงินทุนอยู่ร้อยละ 62 ส่วนปัจจัยอื่น ๆ ที่มีความสำคัญต่อการดำเนินกิจการรองลงมา ได้แก่ ประสบการณ์ ทักษะการดำเนินกิจการ ระดับการศึกษาและโอกาสที่ได้รับ (Turner and Nguyen, 2005)

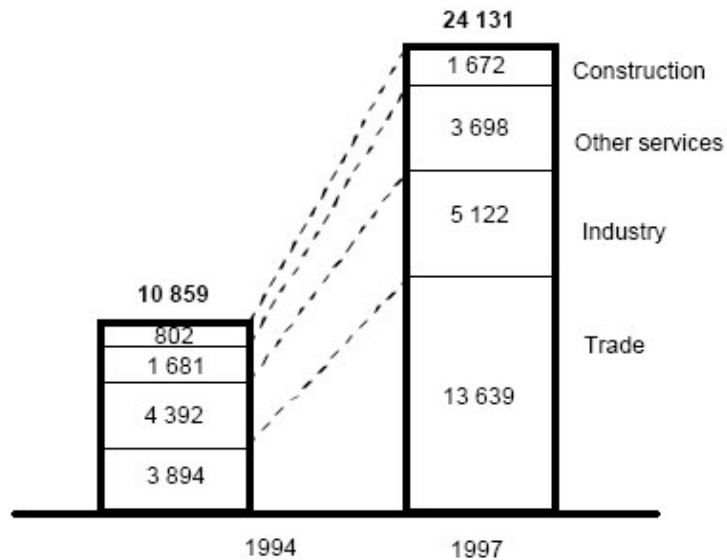
อย่างไรก็ตาม รูปแบบลักษณะการก่อตั้งกิจการและดำเนินงานของผู้ประกอบการเวียดนามในอนาคตน่าจะเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากรัฐบาลได้ออกกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมใหม่ ส่งผลให้ผู้ประกอบการเวียดนามเหล่านั้นได้รับความช่วยเหลือมากขึ้น จึงน่าจะทำให้ความสัมพันธ์ระดับสถาบันรัฐมีความสำคัญเพิ่มขึ้น แต่ไม่น่าจะมีบทบาทโดดเด่นเท่ากับความสัมพันธ์ระดับครอบครัวและเพื่อน

บทบาทของธุรกิจ SMEs ต่อผลผลิตภายในประเทศ และปริมาณส่งออกสินค้า

โดยทั่วไปแล้ว ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจะครอบคลุมหลายสาขาการผลิต ในเวียดนามนั้นมีธุรกิจที่จดทะเบียนเป็น SMEs อยู่ 10,859 รายในปี พ.ศ. 2537 ซึ่งเป็นธุรกิจอยู่ในภาคอุตสาหกรรมจำนวน 4,392 ราย และภาคการค้าจำนวน 3,894 ราย แม้ว่าระดับอัตราการเจริญเติบโตทางภาคอุตสาหกรรมจะสูงกว่าระดับ อัตราการเจริญเติบโตภาคบริการ แต่จำนวนธุรกิจ SMEs ในภาคบริการกลับเพิ่มขึ้นมากกว่าธุรกิจ SMEs ในภาคอุตสาหกรรม

ในรูปภาพที่ 3 ปี พ.ศ. 2540 จำนวนธุรกิจ SMEs ในภาคพาณิชย์เพิ่มขึ้นสามเท่าตัว ในขณะที่ธุรกิจ SMEs ในภาคการค้าก่อสร้างและบริการมีจำนวนเพิ่มขึ้นสองเท่าตัว ส่วนธุรกิจ SMEs ในภาคอุตสาหกรรมไม่ค่อยเพิ่มขึ้นมากนัก (เมื่อเปรียบเทียบกับสาขาการผลิตอื่น ๆ) เนื่องมาจากผลของความล่าช้าในการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมที่เน้นใช้ทุนเข้มข้นและขนาดใหญ่ จึงทำให้จำนวนผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมเพิ่มขึ้นไม่มาก ในภาคอุตสาหกรรมนั้น ร้อยละ 90 ของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจำนวน 5,122 รายจะอยู่ในสาขาการผลิตสินค้า 4 ประเภท ได้แก่ อาหารและเครื่องดื่ม (56%) เสื้อผ้าและรองเท้า (9%) เหล็กและผลิตภัณฑ์เหล็ก (17%) และ ไม้และกระดาษ (11%) ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเหล่านี้ส่วนใหญ่ยังมีขนาดการผลิตที่ยังไม่เกิดความได้เปรียบทางด้านทุน (Lai, 1999) ดังนั้น ธุรกิจเหล่านี้ยังมีศักยภาพที่จะส่งเสริมต่อไปได้ในอนาคต แม้ว่าการส่งเสริมอุตสาหกรรมต่อเนื่องสำหรับเหล็กและผลิตภัณฑ์เหล็กจะมีต้นทุนที่สูง แต่อุตสาหกรรมต่อเนื่องดังกล่าวจะสามารถกระตุ้นการเกิดจำนวนผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมได้อีกจำนวนมาก

รูปภาพที่ 3 จำนวนผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมในปี พ.ศ. 2534 และ พ.ศ. 2540
(ค.ศ. 1994 และ ค.ศ. 1997)

แหล่งที่มา: Harvie, Charles (2001) pp.6

เมื่อเปรียบเทียบผลผลิตของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกับผู้ประกอบการครัวเรือนแล้ว ในปี พ.ศ. 2541 ผลผลิตที่ได้รับจากผู้ประกอบการครัวเรือนมีอยู่ร้อยละ 34 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ในขณะที่ธุรกิจ SMEs ภาคเอกชนสามารถสร้างผลผลิตเพียงร้อยละ 7

อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบกับผลผลิตของภาคการลงทุนจากต่างประเทศแล้ว สัดส่วนผลผลิตของ SMEs ไม่ค่อยแตกต่างจากผลผลิตของภาคการลงทุนจากต่างประเทศมากนัก (ดูตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 สัดส่วนผลผลิตภาคเอกชนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในปี พ.ศ. 2541 (ร้อยละ)

	ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP)	ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคอุตสาหกรรม
ภาครัฐ (state sector)	49	54
กิจการของภาครัฐ	na.	na.
ภาคเอกชน (private sector)	51	46
กิจการของผู้ประกอบการต่างชาติ	10	18
กิจการของผู้ประกอบการภายในประเทศ:	41	28
ผู้ประกอบการครัวเรือนและเกษตรกร	34	18
ผู้ประกอบการ SMEs	7	10

แหล่งที่มา: Harvie, C. (2001) pp. 7

ในภาพรวมแล้ว สัดส่วนผลผลิตของผู้ประกอบการ SMEs เอกชนในภาคอุตสาหกรรมจะมีค่อนข้างน้อยมาก ในปี พ.ศ. 2540 SMEs ภาคเอกชนมีสัดส่วนผลผลิตในภาคอุตสาหกรรมเพียงร้อยละ 2.4 ของผลผลิตอุตสาหกรรมทั้งหมด อย่างไรก็ตาม เมื่อรวมผลผลิตภาคอุตสาหกรรมที่เกิดจากธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งของภาครัฐ เอกชนและนักลงทุนต่างประเทศแล้ว จะคิดเป็นผลผลิตอุตสาหกรรมถึงร้อยละ 31 ของผลผลิต

อุตสาหกรรมทั้งหมด (Central Institute for Economic Management, 1998) สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่า ผู้ประกอบการ SMEs ภาคเอกชนยังมีศักยภาพในการพัฒนาให้มีบทบาทต่อการผลิตภาคอุตสาหกรรมได้เมื่อผู้ประกอบการ SMEs ภาครัฐยอมลดบทบาทตนเองลงมา และสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีต่อการลงทุนแก่ผู้ประกอบการเอกชนเหล่านั้น

ตารางที่ 11 สัดส่วนผลผลิตอุตสาหกรรมแยกออกตามประเภทผู้ประกอบการในปี พ.ศ. 2540 (%)

	อุตสาหกรรมรวม	เสื้อผ้า	สิ่งทอ
ผู้ประกอบการภาครัฐ	51.4	36.0	60.0
ผู้ประกอบการต่างประเทศ ¹	24.4	15.0	16.0
ผู้ประกอบการที่ไม่ใช่ภาครัฐ:	24.2	49.0	24.0
บริษัทเอกชน ²	2.4	18.0	14.0

หมายเหตุ: ¹ รวมกิจการของบริษัทที่คนต่างชาติถือหุ้นอยู่ 100 % และบริษัทต่างชาติร่วมทุนกับกิจการของภาครัฐ

² ผู้ประกอบการเอกชนที่จดทะเบียนและบริษัทอื่น ๆ ที่มีได้ร่วมทุนกับกิจการของภาครัฐ

แหล่งที่มา: World Bank (1998) pp. 30

แม้ว่าผลผลิตของธุรกิจ SMEs ภาคเอกชนจะมีสัดส่วนค่อนข้างน้อยต่อผลผลิตอุตสาหกรรมรวม แต่ผู้ประกอบการ SMEs ภาคเอกชนเหล่านั้นก็มีบทบาทต่อการผลิตสินค้าส่งออก อาทิเช่น เสื้อผ้าและสิ่งทอ โดยที่ผู้ประกอบการ SMEs ภาคเอกชนสามารถส่งออกสินค้า

เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 12 ของสินค้าส่งออกที่มีใช้น้ำมัน ในปี พ.ศ. 2540 เป็นร้อยละ 22 ในครึ่งปี พ.ศ. 2543 ซึ่งตัวเลขดังกล่าวบ่งบอกถึงศักยภาพแฝงของผู้ประกอบการ SMEs ภาคเอกชนได้ดี

ตารางที่ 12 สัดส่วนการส่งออกและนำเข้าแยกออกตามประเภทเจ้าของการผลิต (ร้อยละ)

	การส่งออกสินค้า ¹		การนำเข้ารวม	
	2540	กลางปี 2543	2540	กลางปี 2543
ผู้ประกอบการภาครัฐ	65	46	68	57
ผู้ประกอบการต่างชาติ	23	32	28	27
ผู้ประกอบการ SMEs ภายในประเทศ	12	22	4	16
รวม	100	100	100	100

หมายเหตุ: ¹ ปริมาณการส่งออกสินค้าที่ไม่รวมผลิตภัณฑ์น้ำมัน

แหล่งที่มา: Harvie, C. (2001) pp. 18

ในช่วงเวลาที่ผ่านมา นั้น ศักยภาพของธุรกิจขนาดกลางและเอกชนต่อการผลิตในภาคอุตสาหกรรม และการส่งออกจะมีผลค่อนข้างน้อย อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากการปรับปรุงกฎหมายผู้ประกอบการ (Enterprise Law in 2000) มีผู้ประกอบการจำนวนมากจดทะเบียนในรูปธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งมีจำนวนผู้ประกอบการใหม่จำนวนมากกว่า 10,000 ราย เข้ามาจดทะเบียนในช่วงเพียง 9 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2543 ทั้ง ๆ ที่ ในปี พ.ศ. 2543 มีจำนวนผู้ประกอบการ SMEs ภาคเอกชนเพียง 5,600 รายเท่านั้น จึงคาดหวังได้ว่าธุรกิจขนาดกลางและเอกชนจะต้องมีบทบาทต่อการผลิตในภาคอุตสาหกรรมและการส่งออกมากขึ้นในอนาคตอย่างแน่นอน

แต่เมื่อลองพิจารณาถึงความเชื่อมโยงระหว่างการลงทุนจากต่างประเทศกับความเจริญเติบโตของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในช่วงเวลาที่ผ่านมา การลงทุนจากต่างประเทศแทบจะไม่ช่วยส่งเสริมความเจริญเติบโตของจำนวนผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม เนื่องจากเงินลงทุนส่วนใหญ่จะเข้าไปสู่ภาคอุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากน้ำมัน และ อสังหาริมทรัพย์ ในขณะที่เงินลงทุนที่เข้าไปสู่อุตสาหกรรมเบา มีจำนวนน้อยกว่าร้อยละ 13 ของเงินลงทุนจากต่างประเทศทั้งหมด (ณ สิ้นปี 2541) แม้ว่าแนวโน้มเงินลงทุนในภาคอุตสาหกรรมเบาจะเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด แต่ก็ไม่เพียงพอต่อส่งเสริมความเจริญเติบโตของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคเอกชนในเวียดนามได้

นโยบายรัฐบาลต่อธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเวียดนาม

ในปัจจุบัน รัฐบาลเวียดนามมีนโยบายพัฒนาชนบทและเกษตรกรรมจำนวนมาก เพื่อแก้ปัญหาแรงงานส่วนเกินในชนบท กลยุทธ์ในการพัฒนาชนบทจะขึ้นอยู่กับความสามารถในการสร้างงานในสาขาที่มีใช้

เกษตรกรรม การปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิต ความหลากหลายของอาชีพ การเคลื่อนย้ายแรงงานเกษตรส่วนใหญ่จากการเพาะปลูกพืชผลและการเลี้ยงสัตว์เข้าสู่กระบวนการแปรรูปอาหารและภาคบริการ ฯลฯ ทั้งนี้ จากประสบการณ์ประเทศที่ประสบความสำเร็จในการยกระดับรายได้ในชนบทโดยไม่มี การเพิ่มขึ้นของการเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทเข้าสู่เมืองชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนาอุตสาหกรรมในชนบทเต็มที่ เวียดนามพยายามที่จะดำเนินการสร้างความเป็นอุตสาหกรรมและความทันสมัยทางการเกษตรในชนบทภายใต้ปัญหาความขาดแคลนเทคโนโลยี และขาดผู้บริหารที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ปัจจุบัน กิจการในพื้นที่ชนบทเกือบ 24,000 แห่งมีการดำเนินงานในระดับครัวเรือน และประมาณ ร้อยละ 15 ของครัวเรือนเหล่านี้ มีการกู้เงินจากธนาคาร อย่างไรก็ตาม มีจำนวนครัวเรือนมากกว่าร้อยละ 70 ของครัวเรือนทั้งหมดที่มีความต้องการทุนเพื่อลงทุนในธุรกิจ จึงทำให้ปริมาณเครดิตเงินกู้มีไม่เพียงพอต่อความต้องการของธุรกิจครัวเรือน เมื่อมองภาพรวมของแผนพัฒนาเศรษฐกิจดังกล่าว ธุรกิจ SMEs ย่อมไม่อาจหลีกเลี่ยงบทบาทต่อการส่งเสริมความสำเร็จของแผนพัฒนานี้ได้เลย เนื่องจาก การพัฒนาอุตสาหกรรมในเขตชนบทต่าง ๆ ทั่วประเทศไม่สามารถลงทุนธุรกิจขนาดใหญ่ที่ใช้ทุนเข้มข้นได้ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจึงน่าจะตอบสนองระดับพัฒนาอุตสาหกรรมในเขตชนบทเวียดนามได้ดีกว่าธุรกิจขนาดใหญ่

จากประสบการณ์ที่เวียดนามได้พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมานั้น อาจจะทำให้ได้ว่าความสำเร็จในการพัฒนาที่ผ่านมา ไม่เพียงพอต่อการยกระดับประเทศเวียดนามให้หลุดพ้นความเป็นประเทศยากจนและด้อยพัฒนาได้ นอกจากนี้ระดับการพัฒนาเศรษฐกิจประเทศ ยิ่งต่ำกว่าระดับมาตรฐานโลกอยู่มาก รวมทั้งต่ำกว่าระดับมาตรฐานประเทศเพื่อนบ้านอีกด้วย แม้ว่าจะมีการพัฒนาสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่ดีขึ้น

แต่ประเทศ ยังคงมีสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่
ประปรายดังนี้⁶

1. ระบบเศรษฐกิจ ไม่มีประสิทธิภาพและ
ความสามารถแข่งขันที่เพียงพอต่อการพัฒนา
ประเทศได้ ซึ่งจะเห็นได้จากปริมาณการออม
ภายในประเทศและอำนาจการซื้อ ยังมีระดับต่ำ การปรับ
โครงสร้างเศรษฐกิจที่เน้นการส่งเสริมให้เกิดอุตสาหกรรม
และความเชื่อมโยงผลผลิตกับตลาด ยังมีระดับที่ต่ำอยู่
และรัฐบาลยังคงมีการให้เงินอุดหนุนและป้องกัน
เศรษฐกิจอยู่มากรวม นอกจากนั้น เงินลงทุนต่างประเทศ
ก็มีแนวโน้มลดลงอย่างเห็นได้ชัด จึงทำให้อัตราการ
เติบโตของระบบเศรษฐกิจลดลงเมื่อเทียบกับช่วงกลาง
ทศวรรษที่ผ่านมา

2. ความเชื่อมโยงในการผลิต ยังมีไม่มาก
เท่าที่คาดหวังไว้ จึงทำให้เกิดข้อจำกัดต่อการพัฒนา
แรงผลักดันในการผลิต กิจกรรมรัฐวิสาหกิจ มีการปฏิรูปที่
ขาดความชัดเจน และ Collective Economic Sector ยัง
มีมีประสิทธิภาพและระดับการพัฒนาที่ต่ำ นอกจากนี้
กิจกรรมเศรษฐกิจอื่น ๆ ก็ยังไม่สามารถดำเนินงานได้
เต็มความสามารถที่มีอยู่ นโยบายยังขาดความเหมาะสม
และเกิดการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม รวมทั้งช่องห่างของคน
รวยกับคนจน ก็เพิ่มมากขึ้น

3. องค์ประกอบทางด้านเศรษฐกิจมหภาคยัง
มีความไม่แน่นอน ระบบการเงิน การธนาคารและการ
วางแผน มีการเปลี่ยนแปลงที่ซ้ำ สิ่งแวดล้อมในการ

ลงทุนและประกอบธุรกิจ ยังคงมีอุปสรรคที่มาก จึงเกิด
ความล้มเหลวในการส่งเสริมการพัฒนาภาคเศรษฐกิจ
อื่น ๆ

4. คุณภาพในการศึกษาและอบรมยังอยู่
ระดับต่ำ และกระบวนการสอน เรียนรู้และทดสอบ ยังมี
วิธีปฏิบัติที่ไม่ได้มาตรฐาน นอกจากนี้ สุขภาพอนามัย
ระบบการศึกษา วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม ข่าวสาร และ
กีฬาของประเทศ ยังมีพื้นฐานที่ขาดแคลนอย่างมาก

5. คุณภาพการดำรงชีวิตของประชากรแต่ละ
พื้นที่ ยังเผชิญความลำบากที่แตกต่างกันออกไป
โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ภูเขา พื้นที่ชายฝั่งทะเล และพื้นที่
ประสบภัยธรรมชาติ และอัตราการว่างงานของประชากร
ยังคงมีระดับที่สูง นอกจากนี้ ประเทศ ยังเผชิญกับ
ปัญหาทางสังคม (อาทิ ยาเสพติด และโรคเอดส์) และ
ปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นอีกด้วย

สำหรับยุทธศาสตร์การพัฒนาสภาพ
เศรษฐกิจและสังคมของประเทศเวียดนามใน พ.ศ.
2544-2553 จะเป็นแผนการพัฒนาเพื่อเร่ง
กระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมและความทันสมัยของ
ประเทศ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานที่นำไปสู่เป้าหมายการเป็น
ประเทศอุตสาหกรรมในปี พ.ศ. 2563 ภาพรวมของ
ยุทธศาสตร์แผนพัฒนาประเทศนี้ ได้กำหนดเป้าหมาย
การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ การจ้างงาน และระดับ
อัตราการเติบโตของภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ แสดงในตาราง
ที่ 13

⁶ The Communist Party of Vietnam, Central Committee (2001)

ตารางที่ 13 เป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงปี พ.ศ. 2544-2553

เป้าหมายการพัฒนาช่วงเวลา พ.ศ. 2544-2553 (Strategic Goal)	ภาคเศรษฐกิจประเทศไทย		
	เกษตรกรรม	อุตสาหกรรม	บริการ
อัตราการเจริญเติบโตต่อปี (ร้อยละ)	4.0-4.5	10-15	7-8
สัดส่วนผลผลิตต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ(ร้อยละ)	16-17	40-41	42-43
สัดส่วนการจ้างงานต่อจำนวนแรงงานทั้งหมด(ร้อยละ)	49-51	23-24	26-27

จากเป้าหมายภาพรวมของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมข้างต้นนั้น แผนพัฒนาฯ ยังได้ระบุเป้าหมายการพัฒนาพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ ซึ่งสามารถแยกออกตามลักษณะภูมิประเทศและบริเวณพื้นที่เฉพาะเจาะจง เพื่อให้เกิดแผนงานที่มีความชัดเจนในการปฏิบัติ โดยที่แผนพัฒนาพื้นที่ตามลักษณะภูมิประเทศสามารถแบ่งออกเป็น 4 เขต ได้แก่ (i) เขตพื้นที่เมือง (Urban regions) (ii) เขตพื้นที่ราบลุ่ม (Lowland rural regions) (iii) เขตพื้นที่ภูเขาและตอนกลางของประเทศ (Midland and mountain rural regions) และ (iv) เขตพื้นที่ชายฝั่งและเกาะ (Offshore and island

regions) ส่วนแผนพัฒนาพื้นที่เฉพาะเจาะจงจะแบ่งออกเป็น 6 เขต ได้แก่ (i) เขตพื้นที่ราบลุ่มปากแม่น้ำแดงและพื้นที่เศรษฐกิจหลักทางภาคเหนือ (ii) เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและพื้นที่เศรษฐกิจหลักภาคใต้ (iii) เขตพื้นที่ภาคเหนือตอนกลาง ชายฝั่งทะเลตอนกลาง และพื้นที่เศรษฐกิจหลักภาคกลาง (iv) เขตพื้นที่ภาคเหนือตอนกลางและพื้นที่ภูเขา (v) เขตพื้นที่ราบสูงทางภาคกลาง และ (vi) เขตพื้นที่ราบลุ่มปากแม่น้ำโขง ซึ่งสามารถสรุปแนวทางการพัฒนาของเขตพื้นที่สำคัญได้ดังตารางที่ 14 ดังนี้

ตารางที่ 14 แผนพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจในแต่ละพื้นที่ของประเทศไทย (พ.ศ. 2544-2553)

เขตพื้นที่พัฒนา	โครงสร้างทางเศรษฐกิจ		
	เกษตรกรรม	อุตสาหกรรม	บริการและก่อสร้าง
(เขตพื้นที่ 1) ¹	-ปลูกพืชเมืองหนาว พืชผักผลไม้และดอกไม้ -ปศุสัตว์ -สินค้าเกษตรแปรรูป	-อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีสารสนเทศ -อุตสาหกรรมต่อเรือ -อุตสาหกรรมแยกโลหะและปุ๋ยเคมี	-บริการทางความรู้ -ศูนย์กลางการท่องเที่ยวและรักษาพยาบาล -ท่าเรือและท่าอากาศยาน
(เขตพื้นที่ 2) ²	-ยางพารา กาแฟ น้ำตาลและเม็ดมะม่วงหิมพานต์ -ปศุสัตว์ -ผลไม้	-อุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ -ปุ๋ยเคมี และสารเคมี	-ศูนย์กลางการค้าและการส่งออก -ศูนย์กลางการท่องเที่ยว -ศูนย์กลางการเงินและธนาคาร -ศูนย์กลางโทรคมนาคม -ท่าเรือและท่าอากาศยาน

เขตพื้นที่พัฒนา	โครงสร้างทางเศรษฐกิจ		
	เกษตรกรรม	อุตสาหกรรม	บริการและก่อสร้าง
(เขตพื้นที่ 3) ³	-สินค้าเกษตรอุตสาหกรรม -ผลไม้ -ปศุสัตว์	-อุตสาหกรรมกลั่นน้ำมัน และปิโตรเคมี -การผลิตวัตถุดิบ	-เขตเศรษฐกิจชายฝั่งทะเล -เขตเศรษฐกิจชายแดนประเทศ -ท่าเรือ -กิจการท่องเที่ยวทางทะเล
(เขตพื้นที่ 4) ⁴	-สินค้าเกษตรอุตสาหกรรม -ผลไม้ ปศุสัตว์ และพืชสมุนไพร	-อุตสาหกรรมเหมืองแร่ -อุตสาหกรรมแปรรูปไม้	-สร้างโรงไฟฟ้าพลังงานน้ำ ขนาดเล็ก -เขตเศรษฐกิจชายแดน
(เขตพื้นที่ 5) ⁵	-เกษตรกรรมขนาดใหญ่ -สินค้าเกษตรอุตสาหกรรม -ปศุสัตว์ และพืชสมุนไพร	-อุตสาหกรรมเหมืองแร่ -อุตสาหกรรมพลังงาน -อุตสาหกรรมแปรรูปไม้ -อุตสาหกรรมกระดาษ	-โรงงานไฟฟ้าพลังงานน้ำขนาดใหญ่และกลาง -เขตความร่วมมือทางเศรษฐกิจการค้า และบริการกับประเทศเพื่อนบ้าน(ลาว และกัมพูชา)
(เขตพื้นที่ 6) ⁶	-แหล่งปลูกข้าวที่ใหญ่ที่สุด -พืชผัก ผลไม้ ปศุสัตว์ และประมง -สินค้าเกษตรแปรรูป	-อุตสาหกรรมขนาดเล็ก -อุตสาหกรรมงานหัตถกรรม -อุตสาหกรรมที่ใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นพลังงาน	-ท่าเรือ และท่าอากาศยาน -การบริการ

หมายเหตุ: ¹ เขตพื้นที่ราบลุ่มปากแม่น้ำแดงและพื้นที่เศรษฐกิจหลักทางภาคเหนือ

² เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงใต้และพื้นที่เศรษฐกิจหลักภาคใต้

³ เขตพื้นที่ภาคเหนือตอนกลาง ชายฝั่งทะเลตอนกลาง และพื้นที่เศรษฐกิจหลักภาคกลาง

⁴ พื้นที่ภาคเหนือตอนกลางและพื้นที่ภูเขา

⁵ เขตพื้นที่ราบสูงทางภาคกลาง

⁶ เขตพื้นที่ราบลุ่มปากแม่น้ำโขง

เมื่อพิจารณาแนวทางการพัฒนา พื้นที่ต่าง ๆ แล้ว ธุรกิจภาคเอกชนและ SMEs จะมีบทบาทส่งเสริมความสำเร็จต่อการดำเนินแผนพัฒนาอย่างมาก เนื่องจากยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเน้นพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย และยังมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอยู่มากมาย อาทิเช่น สินค้าเกษตรแปรรูป อุตสาหกรรมขนาดเล็ก อุตสาหกรรมงานหัตถกรรม อุตสาหกรรมกระดาษ อุตสาหกรรมแปรรูปไม้ อุตสาหกรรม

อิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีสารสนเทศ กิจการท่องเที่ยวทางทะเล และเขตเศรษฐกิจชายแดน ดังนั้น ธุรกิจภาคเอกชนและ SMEs จะเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการส่งออกของประเทศ รวมทั้งมีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศให้ก้าวไปสู่ประเทศอุตสาหกรรม

ในแนวทางการพัฒนาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม นั้น แผนการส่งเสริมธุรกิจภาคเอกชน (Private Sector Promotion Action Plan: เป็นข้อตกลง

ระหว่างเวียดนามและญี่ปุ่น ในปี พ.ศ.2542) และกฎ บังคับเกี่ยวกับนโยบายการส่งเสริมโครงสร้างธุรกิจขนาด กลางและขนาดย่อมฉบับร่าง (A Draft Government Decree on SME Promotion Policies Structure) ย่อม มีผลต่อการส่งเสริม SMEs ของเวียดนามโดยตรง ซึ่ง รายละเอียดของแนวนโยบายของข้อบังคับเหล่านี้จะมี แนวทางส่งเสริม SMEs อยู่ 5 ประการ ได้แก่

- 1) การพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกฎหมายแก่ธุรกิจ SMEs
- 2) การจัดตั้งสถาบันเพื่อดูแล SMEs
- 3) เพิ่มความสามารถในการเข้าหาทุนของธุรกิจ SMEs
- 4) ส่งเสริมระดับการค้าและการส่งออกของธุรกิจ เอกชนและ SMEs
- 5) ปรับปรุงภาพลักษณ์ของเศรษฐกิจภาคเอกชนให้ ดีขึ้น

แนวทางการส่งเสริมเหล่านี้ ค่อนข้างจะ สอดคล้องกับการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมในเวียดนาม โดยเฉพาะปัญหาความขาด แคลนเงินทุนในการผลิตและการค้าสินค้า อย่างไรก็ตาม ยังคงต้องติดตามผลการดำเนินงานของภาครัฐต่อไป เนื่องจากเวียดนามค่อนข้างจะมีปัญหาหลายอย่างที่ เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาธุรกิจ SMEs อาทิ ปัญหาความ ขับซ้อนของกฎหมายและข้อบังคับต่อผู้ประกอบการ เอกชน ปัญหาความขาดแคลนข้อมูลทางการตลาด ปัญหาความขาดแคลนอุปกรณ์และเครื่องจักรในการ ผลิต และปัญหาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ (ผลการ สำรวจของสภาหอการค้าเวียดนาม ปี พ.ศ. 2542)

ความได้เปรียบและอุปสรรคต่อการพัฒนาธุรกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อม

ภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจและการเงินเอเชีย ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจเวียดนาม และอัตรา

การเจริญเติบโตของ GDP ลดลงเหลือร้อยละ 5.76 % และ ร้อยละ 4.77 % ในปี พ.ศ. 2541 และพ.ศ. 2542 แต่อย่างไรก็ตาม เศรษฐกิจเวียดนามก็กลับเข้าสู่เส้นทาง การเจริญเติบโตสายเดิมได้ ซึ่งมีอัตราการเจริญเติบโต เพิ่มขึ้นเท่ากับ ร้อยละ 7.24 % ในปี พ.ศ.2546 หาก พิจารณาอย่างคร่าว ๆ แล้ว ธุรกิจภาคเอกชนมีศักยภาพ ในการพัฒนาและยังคงมีความได้เปรียบในหลาย ๆ ด้าน ทั้งต้นทุนการผลิตและการส่งออกสินค้า แต่ธุรกิจ ภาคเอกชนก็มีอุปสรรคที่เกิดขึ้นภายในประเทศจำนวนมาก จึงเป็นผลต่อการลดทอนความเจริญเติบโตของ ภาคเอกชนในเวียดนาม จากงานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของเวียดนามสามารถ สรุปความได้เปรียบของธุรกิจ SMEs และอุปสรรคหรือ จุดอ่อนของการพัฒนาธุรกิจ SMEs ได้คร่าว ๆ ดังนี้⁷

สำหรับความได้เปรียบของธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม สามารถสรุปออกเป็นประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

- 1) เงินลงทุนของธุรกิจ SMEs ของเวียดนามมี ต้นทุนต่ำ ทำให้ระยะเวลาในการคืนทุนสั้น
- 2) ธุรกิจ SMEs สามารถใช้แรงงานจำนวนมากและมีราคาต่ำจูงใจ รวมทั้งมีต้นทุนการฝึกฝนที่ต่ำ ก่อให้เกิดความได้เปรียบทางต้นทุนการผลิต เนื่องจาก ธุรกิจ SMEs จะเป็นกิจกรรมการผลิตที่เน้นใช้แรงงาน เข้มข้น ส่งผลให้มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในการ ส่งออกไปยังประเทศต่าง ๆ
- 3) นโยบายของภาครัฐเน้นส่งเสริมความ เจริญเติบโตของธุรกิจ SMEs ในเวียดนาม จึงทำให้ ผู้ประกอบการมีความมั่นใจในการลงทุนในธุรกิจขนาด กลางและขนาดย่อมมากขึ้น ซึ่งน่าจะส่งผลให้จำนวน ผู้ประกอบการ SMEs มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

⁷ เปรียบเรียงมาจากงานศึกษาของ Harvie, C. (2001) และ Heberer, T. et al (1999)

4) ธุรกิจมีระบบการจัดการและการผลิตขนาดเล็ก จึงมีความยืดหยุ่นในการดำเนินกิจการ และมีต้นทุนการบริหารที่ต่ำกว่า

5) แนวโน้มการลงทุนจากต่างประเทศ เริ่มกลับมามีจำนวนเพิ่มขึ้นตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2546 โดยเฉพาะ ญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศผู้ลงทุนรายใหญ่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเงินลงทุนจากต่างประเทศส่วนใหญ่เข้าไปในภาคบริการและอุตสาหกรรม จึงน่าจะเกิดผลดีต่อธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคอุตสาหกรรมเบาและภาคธุรกิจการท่องเที่ยว

6) เวียดนามยังคงได้รับสิทธิพิเศษทางการค้า (GSP) ไปอีกหลายปี จึงทำให้การส่งออกสินค้าในอุตสาหกรรมเบาของเวียดนามมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบมากกว่าประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเดียวกัน อาทิ ไทย และสิงคโปร์ และย่อมส่งผลทางบวกต่อการพัฒนาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อไปในช่วงเวลาขณะนี้

ส่วนอุปสรรคและจุดอ่อนต่อการพัฒนาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเวียดนาม สามารถสรุปปัญหาสำคัญ ๆ ได้คือ

1) ความขาดแคลนเงินทุนในการดำเนินกิจการและขยายกำลังการผลิตและขนาดธุรกิจ ตามรายงานวิจัย ในปี พ.ศ. 2538 บ่งบอกได้ว่า ธนาคารภาครัฐมีบทบาทปานกลางต่อการให้เงินกู้แก่ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเอกชน

2) พื้นที่เพื่อการลงทุนธุรกิจ SMEs มีขนาดเล็กกว่าระดับพื้นที่ที่ธุรกิจ SMEs ต้องการ โดยเฉพาะเขตพื้นที่เมือง และเมืองใหญ่

3) ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจำนวนมากค่อนข้างขาดแคลนเทคโนโลยี และข้อมูลข่าวสารทางการตลาด รวมทั้งยังมีปัญหาในการรับเทคโนโลยีระดับกลางมาปรับใช้ในกระบวนการผลิตของตน

4) ตลาดสำหรับสินค้า SMEs ในเวียดนามมีขนาดเล็ก ไม่น่าสนใจและมีการแข่งขันที่สูง รวมทั้งมีสินค้าไม่กี่ประเภทของธุรกิจ SMEs ที่สามารถส่งออกได้

5) ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไม่ค่อยมีประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจสมัยใหม่ จะค่อนข้างอาศัยประสบการณ์เดิมในการดำเนินธุรกิจ และไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของกฎหมายธุรกิจในปัจจุบัน

6) แม้ว่าแรงงานเวียดนามจะมีจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานที่ไม่มีทักษะฝีมือ รวมทั้งการส่งเสริมการอบรมและพัฒนาแรงงานของภาครัฐมีระดับที่ต่ำมาก

7) ระบบโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจยังไม่ดีพอ โดยเฉพาะระบบคมนาคม ไฟฟ้า และน้ำประปา ซึ่งก่อให้เกิดความแตกต่างของคุณภาพสาธารณูปโภคระหว่างพื้นที่เมืองและชนบท

8) ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยังไม่มีควมมั่นใจอย่างเต็มที่กับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจหลายสาขา (Multi-sectoral economy) ของรัฐบาลในปัจจุบัน ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อมั่นต่อการลงทุนของนักลงทุนภายในประเทศ

9) ธุรกิจขนาดเล็กดำเนินกิจการโดยปราศจากความเชื่อมโยงกับผู้ประกอบการขนาดใหญ่ จึงส่งผลต่อความอยู่รอดของธุรกิจขนาดเล็กในสภาพแวดล้อมที่มีการแข่งขันอย่างรุนแรง

10) ระดับการพัฒนาการวิจัยเพื่อธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยังอยู่ระดับต่ำ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะหวังพึ่งเทคโนโลยีของผู้ประกอบการอื่น และไม่ค่อยยอมลงทุนในการผลิตเทคโนโลยีขึ้นมาเอง นอกจากนี้ หน่วยงานให้คำปรึกษาของภาครัฐไม่ค่อยมีประสบการณ์ต่อการให้คำปรึกษาแก่การพัฒนาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยเฉพาะ การออกแบบและบรรรจภัณฑ์ ซึ่งเป็นปัจจัยทำให้เกิดความแตกต่างของ

สินค้า และสามารถเพิ่มมูลค่าเพิ่มของสินค้าในธุรกิจ SMEs ได้

บทสรุป

สำหรับประเทศไทยแล้ว ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มีทั้งความได้เปรียบและอุปสรรคต่าง ๆ ต่อการดำเนินงานและพัฒนาธุรกิจอยู่หลายประการ อย่างไรก็ตาม ธุรกิจ SMEs ยังมีศักยภาพในการพัฒนาได้อยู่ในอนาคต ซึ่งความ

เจริญเติบโตของธุรกิจ SMEs น่าจะขึ้นอยู่กับการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของภาครัฐในการแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และการปรับตัวของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมภาคเอกชน รวมถึงความสามารถในการดึงดูดเงินลงทุนจากต่างประเทศที่สามารถก่อให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่องแก่ธุรกิจ SMEs ในประเทศไทยได้ ดังนั้น ระดับการพัฒนาธุรกิจ SMEs ของเวียดนามจึงเป็นสิ่งที่น่าติดตามต่อไป

บรรณานุกรม

- Belser, P. 2000. "Vietnam: on the road to labour intensive growth?". Background paper for the Vietnam Development Report 2000 "Vietnam Attacking Poverty", Joint Report of the Government of Vietnam-Donor-NGO Poverty Working Group.
- Central Institute for Economic Management. 1998. "Report on industrial small and medium enterprises". Government of the Socialist Republic of Vietnam, Hanoi, Vietnam.
- Fujita, M. 2000. "Foreign direct investment, trade, and Vietnam's Interdependence in the APEC Region". Institute of Developing Economics, APEC Study Center.
- General Statistical Office. 1996. "Statistical Yearbook 1995". Hanoi.
- Harvie, C. 2001. "Competition policy and SMEs in Vietnam". Working paper, Department of Economics, University of Wollongong.
- Heberer, T. and Arno Kohl. 1999. "The sociopolitical impact of private industry in Vietnam". Duisberg Working Paper on East Asian Studies No.24/1999.
- Heberer, T. et al.1999. "Aspects of private sector development in Vietnam". Duisburg Working Paper, Institute for East Asian Studies, Duisburg University.
- IMF. 1999. "Vietnam: Statistical Appendix". IMF Staff Country Report, No. 99/56", July, 1999.
- IMF. 2003. "Vietnam: Statistical Appendix". IMF Staff Country Report, No. 03/382", July, 2003.
- Lai, T. 1999. "The role of small and medium scale business in the renovation process of Vietnam". Duisberg Working Papers on East Asian Studies No.24/1999.
- Nguyen, P. A. 2003. "Pursuing success in a globalizing Vietnam: young graduates in Hanoi". In: D. MCCARGO (Ed.) Rethinking Vietnam, pp. 165-176, London: Routledge.
- Ronnas, P. 2001. "Entrepreneurship in Vietnam: Transformations and Dynamics". Introduction in P. Ronnas and B. Ramamurthy (Eds) pp. 1-28, Copenhagen: Nordic Institute of Asian Studies; and Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- Turner, S. and P. Nguyen. 2005. "Young Entrepreneurs, Social Capital and Doi Moi in Hanoi, Vietnam". Urban studies, Vol. 42, No. 10, pp.1693-1710.
- The Communist Party of Vietnam, Central Committee. 2001. "Strategy for Socio-economic Development 2001-2010". Presented to the 9th National Congress, April 2001.
- Vinh, D. N. 1999. "Overview of non-state small and medium-sized Enterprises in Vietnam". Duisberg Working Papers on East Asian Studies No. 24/1999, pp. 15-21.
- World Bank. 1998. "Vietnam: Rising to the Challenge. Economic Report of the World Bank Consultative Group Meeting for Vietnam". Hanoi, December 7th. New York, World Bank.